

7)

Ook hier schiep God almachtig wijs,
langsheen de vloed een paradijs.

(Dr. E. Saerens over zijn Ruisbroek)

't Vaartland

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE HEEMKUNDIGE KRING VAN HET VAARTLAND

1977 - 5e Jaargang - Nr 2

Verantwoordelijke uitgever : Karel De Decker, Vaartstraat 19, 2660 Willebroek

Drukkerij G. Binst, Brusselsesteenweg 47-49, 2940 Zemst

RAAD VAN BEHEER :

Voorzitter :	Diane MUYSOMS-DE BOECK, Groene laan 29 E, 2660 Willebroek
1e Ondervoorzitter :	Prof. Herman MERTENS, de Mérodestraat 18, 2800 Mechelen
2e Ondervoorzitter :	Frans EMMERECHE, Hoge Heide 14, 2660 Willebroek
Sekretaris :	Louis SCHURMANS, Stationsstraat 3, 2660 Willebroek
Penningmeester :	Theo HUYS, Venusstraat 22, 2662 Blaasveld
Onthaal :	Clem DISTELMANS-BREMS, Rollierstraat 15, 2660 Willebroek
Redaktiesekretaris :	Karel DE DECKER, Vaartstraat 19, 2660 Willebroek
Leden :	François COOREMAN, Oostdijk 43, 2668 Tisselt Stephan DE COCK, Nieuwe Beggaardenstraat 44, 2800 Mechelen Tony DE HERDT, Dendermondse steenweg 3, 2660 Willebroek Marcel JANSSENS, Dendermondse steenweg 111 C2, 2660 Willebroek Flor JORDAENS, Kerkstraat 62, 2658 Ruisbroek Lucienne MERTENS-CUVELIER, Tisselse steenweg 82, 2660 Willebroek Flor SEGERS, Eikerlandstraat 20, 2658 Ruisbroek Hendrik VAN DE VEN, Westvaartdijk 21, 2920 Kapelle-op-den-Bos
Ere-bestuursleden :	Jan DE WIT, Tisseltbaan 13, 2801 Heffen Tine RABHOOF, Dendermondse steenweg 3, 2660 Willebroek

BERICHT VAN HET SEKRETARIAAT

Aangezien van de voorbije jaargangen van ons tijdschrift 't Vaartland, enkel de vierde jaargang (1976) voorradig is, geven wij hierbij de nummers, die nog los kunnen bekomen worden, na storting van het verschuldigde bedrag op postrekening 000-0927575-61 van de Heemkundige Kring van het Vaartland te Willebroek :

1973	Nr 1	Vaartnummer	50 fr.
1973	Nr 4	Boerenkrijgnummer	50 fr.
1975	Nr 1	Schansnummer	50 fr.
1975	Nr 3	Grävernummer	50 fr.
1976	Nr 1	Lentenummer	50 fr.
1976	Nr 2	Molenummer	50 fr.
1976	Nr 3	Blaasveldnummer	100 fr.
1976	Nr 4	Herfstnummer	50 fr.

Jaargang 1976 (4 nummers) kan echter ook globaal bekomen worden aan 175 fr. voor de vier nummers.

't VAARTLAND

heeft «ruilverkeer» met :

- **Natuurpark Het Broek**, Tisseltse steenweg 56, 2660 Willebroek
- **Gemeentekrediet van België**, Panhecolaan 44, 1000 Brussel
- **Heemkring 't Kaaskot**, Dorstveld 16, 2820 Bonheiden
- **Société d'Archeologie de Binche**, av. Wanderrepen 94, 7130 Binche
- **Archeologische Kring van Mechelen**, Varkensstraat 5, 2800 Mechelen
- **De Krijter**, Ad. Mortelmansstraat 40, 2220 Wommelgem
- **Erf en Heem**, Kerkhoflei 140, Pasbrug, 2580 Sint-Katelijne-Waver
- **Jan Vleminck**, Molendreef 25, 2120 Wijnegem.
- **Geschied- en Heemkundige Kring van het Graafschap Jette en omgeving**, L. De Brouchèrelaan 35, 1080 Brussel.
- **Vereniging voor Heemkunde in Klein-Brabant**, Koningin Astridlaan 56/A/5, bus 15, 2800 Mechelen

'T VAARTLAND

Driemaandelijks tijdschrift van de Heemkundige Kring van het Vaartland, vzw.

Jaarabonnement 1977 : 175 fr. Over te schrijven op prk 000-0927575-61 van de Heemkundige Kring van het Vaartland te Willebroek.

Alle korrespondentie omtrent het blad is te richten aan Karel DE DECKER, Redaktiesekretaris, Vaartstraat 19, 2660 Willebroek, Tel. (031) 86 77 07.

Prijs van dit nummer : 60 fr.

graag
onze medewerking
aan initiatieven
die
DE MENS
vormen
geestelijk verrijken
ontspannen
gezond vermaken

**konstruktie
j. lambrechts
ruisbroek**

LOUIS DE SMEDT

V A S T T A P I J T

A. VAN LANDEGHEMSTRAAT 93 - 105
WILLEBROEK

TEL. (031) 86 66 08
86 76 29

- ONDANKS INFLATIETIJD
GOEDKOPE TIJD
BIJ LOUIS TAPIJT !

Pasteitjes en vlaaien vindt U overal,
maar wil U eens iets fijn,
dan moet het van het modernste bakkertje zijn.

Als U er éénmaal hebt van genoten,
zult U beslist nergens meer kopen.

Proef en vergelijk de moderne kwaliteit
en U zegt onvermijdelijk :

Oh, hoe heerlijk fijn,
dat kan niet anders dan van Freddie zijn !

BROOD- en BANKETBAKKERIJ

F. MOEREMANS-MOONS

DORPSTRAAT 47 - BLAASVELD
Tel. (031) 86 73 18

Aan huis bestelling

**EIGENAAR WORDEN ?
DAT GAAT MET HET
WOONPLAN**

van de

**Generale
Bankmaatschappij**

**VAN LANDEGHEMSTRAAT 66
WILLEBROEK**

OFFICIEEL VERDELER

VOLKSWAGEN - AUDI

Steeds de volledige gamma in voorraad

Garage Vissers p v b a

BTW 400.788.657

TOONZAAL GEOPEND TOT 20 UUR

**KONINGIN ASTRIDLAAN 7-9
2 6 5 9 B R E E N D O N K**

**☎ (03) 86 86 10
86 64 70**

VIJF JAAR VAREN !

De Heemkundige Kring van het Vaartland heeft, tijdens de jonge jaren van zijn vreugdig bestaan, veel onvoorziene kapriolen gemaakt. Met misschien eindelijk, na de zoveelste «valse start», een definitief vertrek, dat ons naar een heemkundig verleden moet terugbrengen, waaruit wij veel kunnen leren en nog meer kunnen schrijven. Want ergens is het wel goed, in de «achteruitkijkspiegel» te kunnen zien...

In dit nummer bijvoorbeeld, krijgen wij kans te over om Pieter Janssens op de voet te volgen. Een jongen uit Wilrijk, die akuraat en precies, een serie in Het Broek en omgeving gedane boringen, op tientallen steekkaarten heeft vastgelegd. Met ergens de wetenschap, dat zowel Rupel als Zenne veel vroeger, de meest grillige bochten in ons land geworden Vaartland hebben gemaakt.

Kolommen verder maken wij kennis met de «Norbertinessen van Leliëndaël» onder Hombeek, zoals die ons door Stephan De Cock uit Mechelen worden voorgeschoteld.

Bert Peleman vertelt ons letterlijk alles omtrent Dr Edvard Saerens en zijn «Wielsmeer», waarvan wij weten

dat het helemaal niks te maken heeft met Wielemans en zijn biergeworden water.

In een puntige vertelling krijgen wij meester De Wit, die ons enkele anekdotische grepen uit het leven van «'t Smedtje» serveert.

In «'t Vaartland, heemkundig beknopt bekeken» heb ik getracht de lezer(es) een beeld te brengen van het volkse Vaartland, zoals het tijdens de voorbije maanden aan ons voorbij is gezeild. Met ergens de stille hoop, dat allen die deze kolommen lezen, op hun beurt op de punt van hun pen zullen kruipen om ons zo van die dingen te vertellen, die wij misschien wel vergeten zijn.

Archivaria is trouwens een rubriek die in deze optiek werd gezien. Wil je soortgelijke heemkundige of geschiedkundige reacties kwijt, dan mag je die rustig aan ons overmaken.

Met kleine «beetjes» maken we er een gezellig «'t Vaartland» van !

Karel De Decker
Redaktiesekretaris

De Heemkundige Kring van het Vaartland heeft — zoals uit bijgaande nota blijkt — een nieuwe raad van beheer, met aan de leiding, of aan het roer van de boot, mevrouw Diane Muysoms-De Boeck. Deze dame, die wij op bijgaande, uit 1973 daterende foto zien, (toevallig) samen met de vroegere voorzitter Jos De Keersmaecker (die vooral voor ons tijdschrift baanbrekend werk heeft geleverd !), krijgt een moeilijke taak in de schoenen !

Wij wensen haar echter een goeie vaart, in een «heemverbonden» gezelschap.

De redactie.

BOORPROFIELEN IN HET VAARTLAND

Tijdens de voorbije zomer (1976) heeft Peter Janssens uit Wilrijk, in opdracht van de Universiteit van Leuven, een reeks boringen uitgevoerd in de streek gelegen tussen het Broek van Blaasveld en Heindonk en de Zennerivier te Heffen.

Wij hebben hem, tijdens een van die vele boringen, die hij evenveel keren op kaart heeft gebracht, aan het werk gezien.

Op vraag van ons, heeft hij al de daardoor ontstane bedenkingen, in een verhelderend artikel samengeperst, waarvoor onze openbare dank.

Voor eventuele kritiek op dat wat volgt staat de auteur van dit artikel steeds open. Hij zal deze trouwens met alle dank aanvaarden op het adres : Peter Janssens, Galliardstraat 15, 2610 Wilrijk.

De Redactie.

VEENVORMING

Wanneer er een meander van een rivier wordt afgesneden, of er raakt een stuk rivier geïsoleerd van de rest, zodat de stroming er niet bij kan, dan treedt er een proces van verandering op. Dit wil zeggen dat het aldus ontstane meer, gekoloniseerd wordt door de plantengroei. Als deze planten afsterven, vallen hun delen in het water, zodat ze afgesloten raken van de lucht. Daardoor kan er geen vorrotting, dit is een langzame verbranding door verbinding met O₂ in de lucht, doorgaan. Bijgevolg blijven deze plantendelen bewaard. Dit proces noemt men **veenvorming**. Het geheel van afgestorven plantemateriaal heet veen of turf.

Moesten deze plantendelen nu lange tijd onder een hoge druk staan door het gewicht van bovenopliggende gesteenten of sedimenten, dan kan bruinkool of zelfs steenkool ontstaan. Het

veen in «Het Broek» is echter maximum 7.000 jaar oud, en ligt daarbij nog vlak onder het oppervlak. Het is veen dat na het pleistoceen (= ijstijdenperiode), dus in het holoceen, zijnde de laatste periode, welke nu nog bezig is, gevormd werd.

Veen werd niettemin in het verleden als een goede brandstof erkend en gebruikt, wat maakt dat veel van zulke afgesneden stukken rivier als ontginningsplaatsen hebben gediend. De grote visvijvers in Het Broek zijn trouwens niets anders dan oude putten waar dit veen werd uitgegraven.

HET BROEK : EEN VERLATEN STUK RUPEL

Wie op een kaart kijkt, ziet onmiddellijk dat de vijvers allemaal langs de rand van het Broek zijn gelegen. Waarom heeft men vroeger daar alleen maar turf uitgegraven ? Weer moeten we daarvoor de kaart bekijken. Als we naar de begrenzing van Het Broek kijken, dan zien we, met een beetje goede wil, dat juist daar een grote boog wordt gevormd. Denken we tegelijk terug aan de afgesneden bocht van een rivier, dan kunnen we met wat goede wil en een beetje verbeelding, de Rupel door Het Broek zien lopen.

Het Broek is inderdaad een verlaten stuk van de Rupel, dat in het verre verleden een verlanding doormaakte. Uit onze schooltijd herinneren wij ons de begrippen **holle** en **bolle** oever, waarbij we weten dat bij de holle oever de bedding dieper is dan bij de bolle, omdat de stroming

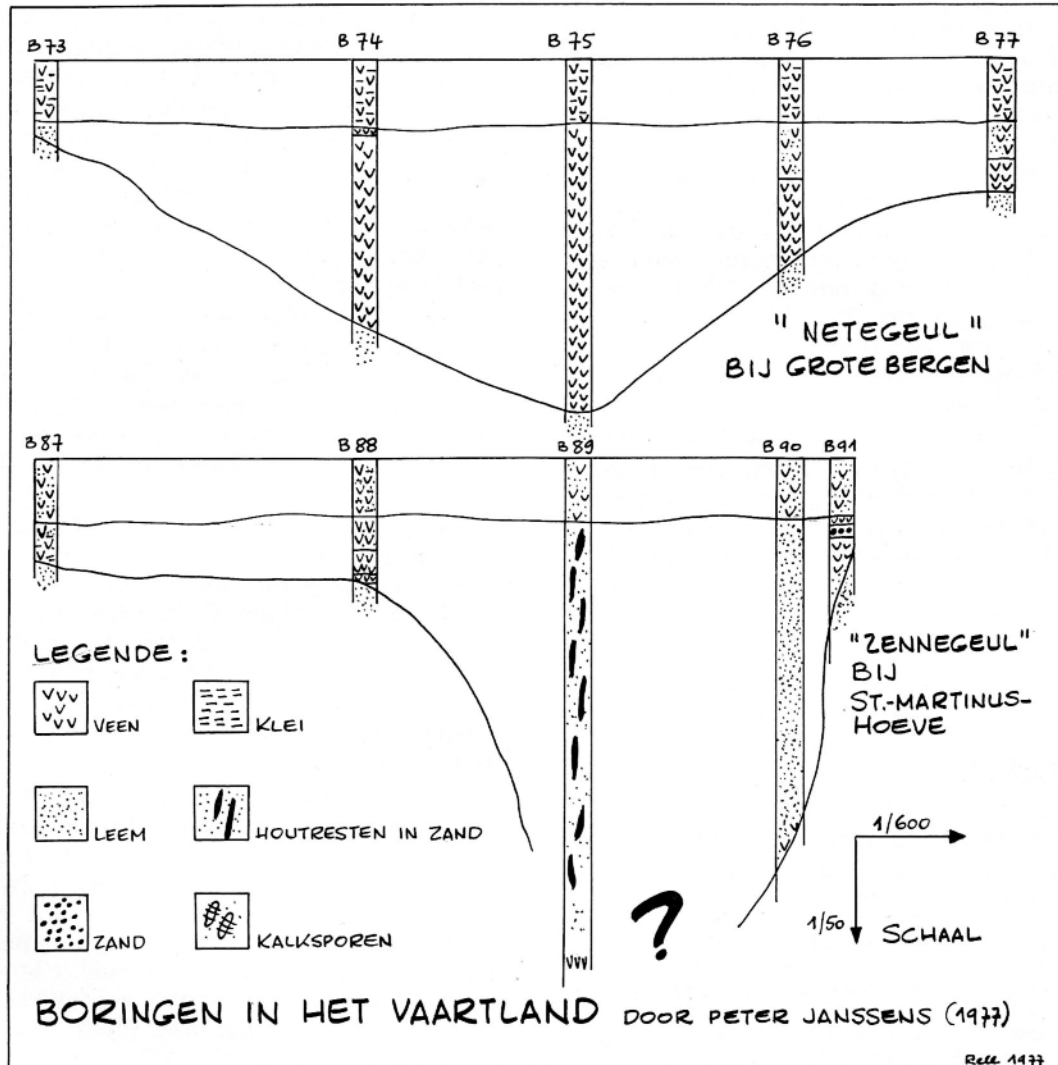

Het kapelleke van Veertienbunder is aan de rand van Het Broek gelegen. Het maakt deel uit van een natuurgebied, waarover wij allen moeten waken.

er groter is. Dit is de reden waarom Antwerpen aan de rechter oever van de Schelde ligt. We weten dat de holle oever van de Rupelbocht overeenstemt met de positie van de vijvers in Het Broek, dus met de oude ontginningsplaatsen.

Daar was de bedding het diepste, daar kon het meeste plantenmateriaal bezinken, daar is

afgestorven plantenmateriaal ook daar bewaard of gefossiliseerd werd. Bovenop de veenlaag treffen we altijd een even dikke laag van lemig, kleiig en humusrijk materiaal aan dat afkomstig is van latere overstromingen. De humus komt van de bodemvorming, maar dat is weer een heel ander verhaal.

het meeste veen, daar zal men dus veen kunnen graven.

Als we kijken naar de boorprofielen, en naar de dikte van de veenlaag, dan kunnen we duidelijk een rivierbedding herkennen. Nu was en is Het Broek nog steeds een moerassig gebied, al was ze dat vroeger nog meer dan nu. Vandaar dat de veenlaag niet ophoudt aan de oude Rupelvallei, maar verder doorloopt, zij het met een geringe, maar vrij konstante dikte. Dit is waarschijnlijk te verklaren doordat dit gedeelte plassig was en regelmatig onderliep, zodat het

DE GEULEN

Na een studie van de bodemkaart van het gebied van Heindonk en Blaasveld te hebben gedaan, waren er nog een aantal plaatsen, waar veen in de ondergrond zat. Dit waren oude geulen, die vermoedelijk afkomstig waren van de Zenne, Dijle of Nete. Op het boorprofiel staan namen als Zennegeul, Dijlegeul of Netegeul. Dit wil niet zeggen, dat ik met zekerheid weet dat die geul van de genoemde rivier afkomstig is. Dit is zelfs onwaarschijnlijk. Deze namen heb ik alleen gekozen om de lopen aan te duiden.

Ik had ze evengoed Juul, Frans of Richard kunnen noemen.

Als we de grootte van deze geulen vergelijken met de geul in Het Broek, dan zien we dat deze van een kleinere rivier moeten afkomstig zijn. Een deel van mijn onderzoek is er nu op gericht te weten te komen welke ouderdom deze geulen hebben tegenover elkaar. Zo bijvoorbeeld heb ik het sterk vermoeden dat de geul in Het Broek veel ouder is dan de andere kleinere. In tegenstelling met die van Het Broek, liggen deze geulen onder een gewone weide, en werd hier geen veen ontgonnen, omdat de mensen niet wisten dat het er was, en omdat het maar een dunne laag betreft. Ik heb menig verwonderd gezicht gezien toen ik verklaarde dat door iemands weide vroeger een rivier moet gestroomd hebben, waarop men dikwijls het lakonieke antwoord gaf dat dit toch voor hun tijd moet geweest zijn. Als ik hier spreek van vroeger, dan bedoel ik minimum een paar honderd tot maximum 10.000 jaar geleden.

Nog een kleine opmerking : als je de profielen bekijkt, let dan wel even op de schaal, want de diepte is overdreven tegenover de onderlinge afstand der boringen. De geul is dus een vertekend beeld. Ze toont dieper dan ze is.

Peter Janssens

ARCHIVARIA

VERSLAG VAN AFMAKING VAN EEN OTTER

Het jaar 1900 vyftien den derden der maand Mei, is voor ons, Burgemeester der Gemeente Willebroeck, Provincie Antwerpen verschenen, de genaamde SMETS Andreas, drager van eenen dooden otter, in 't geheel en met zyn vel, voor denwelken de belanghebbende verklaart de premie van tien franks te willen bekomen, ingesteld door het Koninklyk besluit van 9 Juli 1889. De hierbygevoegde rechtervoorpoot is, in onze tegenwoordigheid, tot aan het eerste lid afgesneden. Deze oude otter, behoorende tot het vrouwelyk geslacht, is gevangen in het water ter plaats genaamd het BROECK den 3 Mei 1915 om 3½ uur voormiddag bij middel van middel van stokslagen. De d.d. Burgemeester

K.D.D. (G.A. Willebroeck)

PAARDENFOKKERIJ

Beschryvingsstaet van eenen hengst, welken door de Deputatie van den provinciaelen Raed, voor 1838, tot de dekking is toegelaeten. Peêrd van **Philippus Verdickt** te Willebroeck, oud 8 jaar ; hair ligt bruyen ; groot 1 m 660 ; inlandsch ras, voor den landbouw ; besondere teekenen lange kol tot op den neus ; hebbende geduerig 4 jaer in de provincie gebezigd geweest.

K.D.D. (Administratief Memoriaal van Provincie Antwerpen - 1838)

ALFRED OST EN HET VAARTLAND

Soms tref je, in het voorbijgeleden verleden van het Vaartland, verrassende dingen aan, al moet je daarvoor, ofwel eerder toevallig tot die ontdekking komen, ofwel wegwijs worden gemaakt door vrienden of door relaties.

In het «geval Alfred Ost» bijvoorbeeld, zijn zowel burgemeester Jan Van Winghe als Rob Siebens, de voorzitter van de Gemeentelijke Culturele Raad van Willebroek, onze tipgevers geweest. Die wisten ons te vertellen dat kunst schilder Alfred Ost (1884-1945) in Willebroek had gewoond !

Deze voor ons verrassende mededelingen deden ons speuren en ontdekken, dat de genaamde **Isidoor Ost** (° Mechelen, 17 maart 1847) met **Barbara Maria Hamendt** (° Rupelmonde, 30 oktober 1846) gehuwd was. Dat hij koopman was, en in de **Kasteelstraat 11 te Willebroek** woonde.

Isidoor Ost werd, op 14 mei 1892, in de Willebroekse bevolkingsregister ingeschreven, samen met zijn vrouw en zijn kinderen Irma (° Burgt, 9 juli 1877), Urbain (° Zwijndrecht, 17 januari 1882), Alfred (° Zwijndrecht, 14 februari 1884) en Hector (° Zwijndrecht, 9 december 1887).

Het gezin Ost-Hamendt vertrok op 4 juni 1902 (datum van aangifte vertrek) naar Mechelen, Statiestraat 14.

Allemaal feiten en feitjes waaruit wij leren dat **Alfred, Ghislain, Marie-Joseph Ost**, die op 14 februari 1884 op een oud jachtslot en zomerverblijf van Pieter Pauwel Rubens te Zwijndrecht geboren werd, van zijn achtste tot zijn achttiende jaar te Willebroek stond ingeschreven. Hij moest echter, toen hij twaalf werd, naar de kostschool van Malonne. Hij voltooide zijn humaniorastudies aan het Klein Seminarie te Hoogstraten.

Hij was, toen hij in Mechelen woonde, de verbeterde kunstenaar die zich via honderden tekeningen en tientallen aanplakbrieven, tegen de afbraak van het Belfort verzette, omdat dit zozegd te oud was en in de weg stond.

Waarmee ik maar zeggen wil dat Alfred Ost († 9 oktober 1945) zich ergens heemverbonden moet hebben gevoeld met alles wat van «den volke» was. Het is trouwens niet uitgesloten dat de sfeer die hij tijdens de jonge jaren (1892-1902) te Willebroek moet hebben ingeademd, van invloed is geweest op zijn verdere ontplooiing als kunstenaar.

Karel De Decker

De Norbertinessen van Leliëndael

De gemeente Hombeek is gelegen in de provincie Antwerpen op 3,5 km ten zuid-westen van Mechelen (1). Het heeft een bevolking van 3.635 inwoners (2) en een oppervlakte van 965 hectaren.

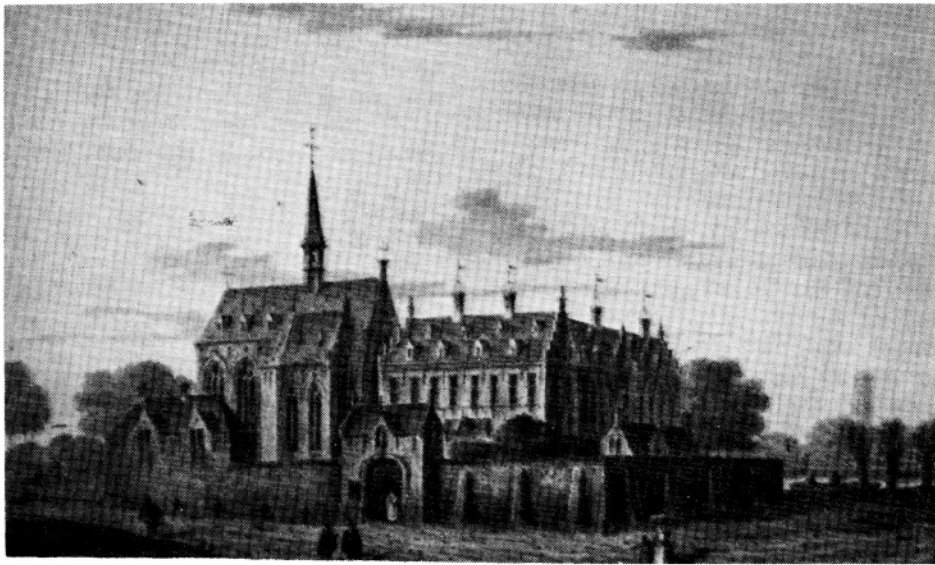
In welke mate de priorij van Leliëndael onder de invloedssferen stond van de middeleeuwse vroomheidsbewegingen is niet goed uit te maken (3). Het klooster (4) werd opgericht rond 1233 te Hombeek voor 18 maagden (5), op initiatief van Lambertus van Nosseghem, dorpspastoor alhier na bescherming en akkoord van de burgerlijke en religieuze autoriteiten enerzijds, en de Benediktinessenabdij van Kortenberg anderzijds, waarvan de parochiekerk afhing (6). De pastoor gaf al zijn goederen aan Wouter IV Berthout en Adelaïde van Edingen om er een religieuze instelling van te maken. De keuze viel op een stuk land gelegen langsheen de Zenne tussen Hombeek en Leest (7). Dit perceel was gelegen langsheen de Oude Leestse Baan, op de grensscheiding van de twee hogervermelde gemeenten (8). De organisatie werd toevertrouwd aan de zusters van Hertogseiland te Gempe, gehucht van Sint-Joris-Winge,, van de orde van Prémontré (9). De verklaring van het feit dat het een norbertinessenpriorij werd, is te danken aan Wouter Berthout, laatste afstammeling van de heren van Grimbergen, stichters van de norbertijnenabdij aldaar (10). Het nieuwe sticht werd geplaatst onder bescherming van O.-L.-Vrouw en de H. Norbertus (11). De twee eerste geprofeete nonnen waren Sabina en Margaretha van Nosseghem (12). De volgende zusters werden eveneens geprofeet: Elisabeth, priorin Margaretha, suppriorin / Clementia van Leest / Machtildis de Hargeschot / Beatrix de Hargeschot en Alaeidis van Brussel (13). De ratificatie van het klooster vond plaats op 14 maart 1239, door Jacob Pecorari, pauselijk legaat. Godefroid de Fontaines, bisschop van Kamerijk, keurde de stichting goed op 2 februari 1234 en Wouter V Berthout met Marie d'Auvergne op zijn beurt in 1265 (14). Wanneer de priorij aanvaard werd door de orde van Prémontré is niet meer te achterhalen, omdat het originele stuk verloren ging bij de troebelen op het einde der zestiende eeuw. Voor het klooster van Oosterhout is dit document wel bewaard gebleven (15). Nochtans mogen we niet vergeten dat Leliëndael één der belangrijkste dertiende eeuwse stichtingen van Brabant was (16). Het visrecht, gaande van de brug van Zemst tot aan deze van Heffen werd verleend door

Hendrik II, hertog van Brabant (17). Dit werd toegestaan op 24 maart 1235 na ruggespraak met Wouter IV Berthout (18). Een tweede visrecht werd toegelaten in augustus 1242 door Wouter V Berthout, vanaf de brug van Weerde tot aan de kerk van Leest (19). Godfried, heer van Breda, schenkt in 1246 bij testament aan de priorij 100 schellingen Lovens, zoveel als voor Roosendael (20). Hendrik III, hertog van Brabant, geeft in 1250 25 bonnariën grond en tienden in «wastina de Humbeke» (21). Paus Innocentius IV keurde de nieuwe stichting in 1253 goed (22). Dank zij de hulp van talrijke weldoeners konden de gebouwen uitgebreid worden en de mooie kerk worden opgericht, met het gevolg dat het getal van 18 kloosterzusters wel eens overschreden werd (23). Arnoldus van Zellaer schonk in 1259 gronden te Zaventem, Melsbroek, Steenokkerzeel, Berg en Hombeek (24). Deze persoon

- (1) E. DE SEYN : *Geschied- en Aardrijkskundig Woordenboek der Belgische Gemeenten*, deel I, Turnhout, 1950, p. 603.
- (2) DE SCHACHT : *Burgerlijke Stand, bevolking van Hombeek in 1974*, jg. 29, nr. 3, maart 1975, p. 20.
- (3) M. VERJAANS : *Het Godsdienstig Leven - Het Kloosterleven, Mechelen de Heerlijke*, Mechelen, 1947, p. 637.
- (4) S. DE COCK : *Het Klooster van Leliëndael te Hombeek*, deel I, Mechlinia, jg. 2, 1974, nr. 1, p. 5-6; deel II, nr. 2, p. 5-7; deel III, nr. 3, p. 3-4.
- (5) L. VAN BALBERGHE : *Met de Bezem in de Hand (klooster Leliëndael)*, *Koerier*, jg. 1, 1974, nr. 36, p. 5.
- (6) KOERIER : *Gemeente in de kijker - Hombeek*, jg. 3, 1976, nr. 46, p. 4.
- (7) S.F. MAES : *Het Norbertinessenklooster van Leliëndael*, cat. tent. *De Glans van Prémontré*, Heverlee, 1973, p. 212.
- (8) J. ROUHART-CHABOT : *Le Cartulaire du Val-des-Lys à Hombeek*, H.K.O.M., LXXIV, 1970, p. 46.
- (9) L. GODENNE : *Malines, Jadis et Aujourd'hui*, Mechelen, 1908, p. 59.
- (10) J. VERBESSELT : *Het Parochiewezen in Brabant tot op het einde van de dertiende eeuw, Geschied- en Oudheidkundig Genootschap van Vlaams-Brabant*, deel X, Pittem, 1969, p. 321-22.
- (11) F. SCHEYS : *Het Klooster van Hertogseiland te Gempe, Oost-Brabantse Werkgemeenschap*, deel I, O.-L.-Vrouw-Tielt, 1965, p. 233.
- (12) J. VERBESSELT : op. cit., p. 322.
- (13) L. BROUWERS : *Onze-Lieve-Vrouw van Leliëndael 1674-1974*, K.K.O.M., LXXVIII, 1974, p. 122.
- (14) F. DE RIDDER : *Geschiedenis der Parochie Hombeek*, Mechelen, 1934, p. 34.
- (15) G. THIJS : *Beschrijving der Parochiekerken, Kloosters, Kapellen...*, Hs., deel II, Mechelen, 1919, f. 348.
- (16) J. ROUHART-CHABOT : op. cit., p. 55-56.
- (17) R. VAN UYTVEN : *Het Norbertinessenklooster van Oosterhout*, cat. tent., *De Glans van Prémontré*, Heverlee, 1973, p. 375, document 395.
- (18) T. GERITS : *Bij het 850-jarig bestaan van de Witherenorde, Auto-toerisc*, XXIV, 1971, p. 649.
- (19) G. VAN CASTER : *Namen der Straten van Mechelen*, Mechelen, 1901, p. 62.
- (20) J. ROUHART-CHABOT : op. cit., p. 56.
- (21) J. SCHOEFFER : *Historische Aantekeningen rakende de Kloosters, de Kerken, Ambachten en andere Stichten*, deel II, Mechelen, 1877, p. 82-83.
- (22) G. DE AZEVEDO : *Korte Chronycke der Stadt ende Provincie van Mechelen...*, deel III, Leuven, 17, p. 63.
- (23) E. NEEFFS : *Le Monastère du Val-des Lys, Leliëndael*, Leuven, 1868, p. 6.
- (24) J. ROUHART-CHABOT : op. cit., p. 57.
- (25) L. BROUWERS : *De Kerk van O.-L.-Vrouw van Leliëndael 1674-1974*, Mechelen, 1974, p. 2.
- (26) J. VERBESSELT : op. cit., p. 324.

was scholaster te Mechelen en stichter van de tweede fondatie van het Sint-Romboutskapittel (25). Clemens IV (en niet Innocentius zoals Neeffs zegt) schenkt de pauselijke hulde met vele privilegies voor het klooster (26). In de brief welke Nicolas de Fontaines, bisschop van Kamerijk, stuurde aan zijn officiaal, verklaart hij dat in overeenstemming met de H. Stoel en de orde van Prémontré, aan Leliëndaël de toelating wordt gegeven om sacramenten toe te dienen aan personen afhankelijk van de familie van het klooster (27). De priorij hing lange tijd af van de abdij van Prémontré, samen met het klooster

later dat Adelheid, weduwe van Arnulf Serck aan de proost een stuk land had geschonken om ter gedachtenis aan haar man jaarlijks een jaargetijde in de kerk van het sticht op te dragen (30). Op bevel van Goswinus de Pluseghem werd Walter van Gestele vermoord. Goswinus kreeg berouw en maakte een zekere afspraak om de rivaliteit tussen beide kampen teniet te doen. Volgens dit akkoord moest Goswinus een kapelrij van tien pond Lovens van kleine munt oprichten, jaarlijks ter ziele van Walter. Doch Goswinus stierf vroegtijdig. Zijn erfgenaam Walter de Eeckhove werd belast met deze kapelrij

Het Klooster van Leliëndaël te Hombeek in de tweede helft van de 16e eeuw, zoals dat door J.B. de Noter werd gezien en door P. Behets op foto gebracht.

van Oosterhout (Noord-Brabant), opgericht in 1270 (28). Doch de eigenlijke jurydicatie viel onder het bestuur van de abdijen Ninove, Dielegem en Park (vooral in de vijftiende en zestiende eeuw). Slechts vanaf 1636 werd dit overgenomen door Tongerlo (29). Thomas van Mechelen, alias d'Hont, gaf aalmoezen en een stuk land te Waarloos aan de priorij met de eis dat Catharina en Margriet, zijn dochters en religieuzen van het klooster, zolang ze leefden, hetzij alleen of met twee, vruchtgebruik van de grond zouden verkrijgen. Doch later werd hij verkocht ten voordele van Leliëndaël om er een moeras bij Lillo mee te kopen (1278). Adriaan, pastoor en Willem de Roybroeck, beneficant van O.-L.-Vrouw te Mechelen verklaarden één jaar

die gefondeerd werd op 2 februari 1283 in de kloosterkerk door bemiddeling van Goswinus' broer Balduinus, die visser was (piscator) (31). De kerk van Leliëndaël was gelegen in voorgeschreven parochie, bij de palen van de parochie Leest (32). In 1291 schenkt Sofie Berthout, weduwe van Hendrik van Breda, vijf bonnariën grond te Hombeek (33). Deze gift werd in december goedgekeurd door Guillaume, abt van Prémontré en in dank aangenomen (34). Paus Clemens IV bevestigde de gunsten van zijn voorgangers (35). Hoe rijker de priorij dagelijks werd, hoe beroemder ze werd (36). In 1312 verdeelde Clemens V (en niet Johannes XXII zoals Neeffs zegt) aan de kloostergemeenschap der gunsten, die hij toegestaan had aan de orde

van Prémontré (37). De priorij had veel te lijden van de Brabanders, die in 1355 de stad Mechelen wilden inpalmen (38). Leliëndaël bezat vele beemden bij het Vrijbroekpark (39). Op 15 december 1410 werd het klooster O.-L.-Vrouw-van-Besloten-Hof te Herentals («onzer vrouwen besloten hoeve geheeten ende genoemt... in die eere onser lieven vrouwen der maghet en moeder ons heeren») gesticht door Aert (Arnoldus) van Crayenhem, heer van Grobbendonk en invloedrijk raadsman van de hertog van Brabant en zijn echtgenote Johanna van Steyvoort. Van Crayenhem stond zijn huis af «achter aan de vleeschhouwerstraete aan die veste», waarin hijzelf als markgraaf (1393-95) had gewoond om er «ewichs (een) besloten vrouwen cloesters te funderen ende te maken van XV ghewilden nonnen en van V conversen der ordenen van Premonstreit» (40). De eerste prior van het augustijnenklooster van Corsendonk Wouter van Gierle hielp zeer actief mee aan de oprichting van Besloten-Hof. Uiteindelijk kwam Besloten-Hof onder de abatale macht van Tongerlo en werd het een norbertinessenklooster tot groot spijt van Wouter van Gierle (41). De eerste zusters kwamen uit Leliëndaël (42). Het waren Anna van Boechout, Catharina van Tricht, Elisabeth de Clote en Maria Zellemans (43). Abt Geerts van Tongerlo wenste immers vier religieusen, die zouden overkomen naar Herentals en die eveneens voor elk hunner een lijfrente uit de inkomsten van Leliëndaël zouden meebrengen. Deze laatsten kwamen te Herentals aan tussen 11 maart (brief van abt Pierre van Prémontré) en 11 mei 1411 (bezoek van Pierre en Jan Geerts aan de nieuwe kloostergemeenschap) (44). Samen met de vier nonnen kwamen er in het nieuwe sticht nog negen juffrouwen uit Mechelen. De Kamerijkse bisschop Pierre d'Ailly keurde het pas opgerichte klooster goed op 23 juli van hetzelfde jaar (45). De eerste, tweede en derde priorin waren allen afkomstig van Leliëndaël, nl. Anna van Bouchout (+ 2 april 1217), Maria (+ 7 januari 1461) en Catharina van Tricht (+ 19 mei 1451) (46). In 1472 moesten de volgende Mechelaars betalen aan het nieuwe klooster: Katline vander onder moelen, Berbelen van Ost, Claus van Ost, Laurette Carpaye. De gelden werden geïnd door Petrus Houtmans, ontvanger van de priorij (47). Gevelers (48) beweert dat reeds in 1420 de eerste proost van de Parkabdij naar Leliëndaël kwam, doch dit moet ongetwijfeld 1423 zijn. Wouter van Volxem voorzag gedurende gans zijn leven een rente van drie ponden aan zijn zuster Margaretha, non van Leliëndaël (1449) (49). Wegens de voornaamheid van de kanunnikessen bezat de priorij een toevluchtsoord aan de Ganzendries te Mechelen, op de hoek van de Nieuwe

Capucienestraat en de Veluwestraat. Waarschijnlijk werd het opgetrokken in de XIVe eeuw. Bij de uitgebreide onkostennota, die ter gelegenheid van de uitvaart van Lodewijk van Male, graaf van Vlaanderen, werd gehouden vonden we ook een plaats in de Begijnenstraat, die uitkwam in de Graspoort en die de naam «het huys van Leliëndale» droeg (50). Was dit het refugium? We weten het niet. Het gebouw aan de Ganzendries werd vernield tijdens de Engelse Furie (1580) en bezat een totale oppervlakte van 1,5 bunder en 67 roeden (dus meer dan twee hectaren). De Kapucienen kenden een gouden tijdvak onder Albrecht en Isabella. Tijdens het provinciaal kapittel werd er besloten een klooster te Mechelen op te richten (51). Op het kapittel van 18 september 1626 besloot men met meerderheid der stemmen, dat men een nieuw sticht zal bouwen in een andere, doch gunstigere wijk der stad. In 1627 gaat men zich vestigen tussen de Nieuwe Brusselpoort en de

- (25) J. SCHOEFFER : op. cit., p. 83.
 (26) E. NEEFFS : op. cit., p. 8.
 (27) V. HERMANS : Inventaire des Archives de la Ville de Malines de P.J. Van Doren, deel VI, Mechelen, 18, p. 255-56.
 (28) G. DE PILLECIIJN : De Abdij van Prémontré, cat. tent. De Glans van Prémontré, Heverlee, 1973, p. 123.
 (29) S.F. MAES : op. cit., p. 212.
 (30) R.B. BELAERTS : Verzameling van echte Bewijsstukken so uyt de Stadsarchieven..., Hs., deel IV, Mechelen, 1820, f. 145 vo - 145.
 (31) G. THIJIS : op. cit., f. 348.
 (32) R. VAN DEN EYNDE : Bericht wegens de Historie... van Mechelen, opgehelderd in haere Kercken, Kloosters..., deel II, Mechelen, 1770, p. 225.
 (33) RIJKSARCHIEF - ANTWERPEN (R.A.A.) : Kerkelijke Archieven, Inventaris van de archieven van het klooster Leliëndaël (premonstratenserinnen) te Mechelen, inv. nr. 80. Reguliere Geestelijkheid, nr. 5. Notaris- en Schepenakte van Lier van 21 juni 1291 (aanwinst 1934), perkament. Egidius, genaamd de Dicke (van den Dycke) erkende afstand te hebben gedaan aan de proost en religieusen van het klooster «Vallis Liliorum» van een zeker leen met de inhoud van 5 bonnariën te «Hoembeke». Dit leen werd nagekomen van hem door dame Sophia van Mechelen, gezegd van Breda en dit met bemiddeling van de tussenpersoon Jacob de Wouden.
 (34) R.B. BELAERTS : op. cit., f. 146.
 (35) E. NEEFFS : op. cit., p. 8.
 (36) R.B. BELAERTS : op. cit., f. 147.
 (37) E. NEEFFS : op. cit., p. 8.
 (38) G.D. DE AZEVEDO : op. cit., deel VII, p. 165.
 (39) A. REYDAMS : Geschiedenis van het Vrijbroek, H.K.O.M., XIII, 1903, p. 31.
 (40) J.M. GORIS : Bijdrage tot de aloude Geschiedenis van de Stad Herentals, Herentals, 1969, p. 247.
 (41) R. VAN UYTVEN : De Vroegste Geschiedenis van de Onze-Lieve-Vrouw Priorij te Corsendonk (1393-1432), Taxandria, nieuwe reeks XXXV, 1963, p. 86.
 (42) M.H. KOYEN : Het Norbertinessenklooster van Besloten-Hof, cat. tent. de Glans van Prémontré, Heverlee, 1973, p. 268.
 (43) F. WALTMAN-VAN SPILBEEK : Het Herenthalse klooster O.-L.-Vrouw-Besloten-Hof, Averbode, 1892, p. 28.
 (44) F. PRIMIS : Herenthals Besloten-Hof, Campinia Sacra III, Antwerpen, 1933, p. 21-22.
 (45) F. WALTMAN-VAN SPILBEEK : op. cit., p. 28.
 (46) F. WALTMAN-VAN SPILBEEK : op. cit., p. 41.
 (47) R.A.A. : Kerkelijke Archieven, Inventaris van de archieven van het klooster van de Norbertinessen O.-L.-Vrouw-Besloten-Hof te Herentals, inv. nr. 52. Reguliere Geestelijkheid nr. 4. Kwijtschrift van 1 juli 1472 - perkament (aanwinst 1947).
 (48) L.A. GEVELERS : Gisbertus, eerste proost van Leliëndaël uit de abdij Tongerlo, Mechelinia, jg. 2, nr. 6, p. 81.
 (49) F. DE CACAMP : Vieille familles du Pays de Gaasbeek «van Volxem», la Branche Bruxelloise officielle aux Lignages, Brabantica, X, 1971, deel I, p. 26, 29.
 (50) G. THIJIS : op. cit., f. 353.
 (51) G. VAN CASTER : op. cit., p. 66.
 P. HILDEBRAND : De Kapucijnen in de Nederlanden en het Prinsbisdom Luik, deel I, Antwerpen, 1945, p. 203.

Meulenberg, op «het Kwartier», waar vroeger het toevluchtsoord van Leliëndaël stond (52). Het terrein werd aangekocht voor zesduizend gulden. Het klooster werd afgebroken in 1798 en 1811 (53). In 1938 werden de verbouwingswerken van het werkhuis, gelegen Veluwestraat 1, thans wasserij Sint-Niklaas, op ongeveer één meter diepte een braadslede met geelgroene loodglazuur (Aardenburgertype) (54), een tegel (19,5 x 19,5 x cm), enkele bakstenen met zoutglazuur (formaat : 26 x 12 x 5,5 cm), grote scherven blauw-grijs aardewerk en enkele tegels van klein formaat ontdekt (55). In 1479 werd het Hof ter Most verkocht aan de priorij van Leliëndaël. Het werd de woning van de proost tot het einde der zestiende eeuw. De woonst werd ook «'t Proosthoff van Leliëndaël» genoemd (56). Op 10 april 1518 zat de generale abt Jacques de Bachimont te Mechelen de vergadering voor van de Brabantse abten (Sint-Michiel, Grimbergen, Park, Heylisse, Averbode, Tongerlo, Dielegem en Middelburg). Ook de proost van Leliëndaël nam eraan deel (57). Bij de aanstelling van een nieuwe proost werd er telkens een lijst opgesteld met de namen der zusters (58). Tijdens de regering van priorin Catharina van Saventhem werd in 1532 een grondige hervorming doorgevoerd door Virgile de Lymoges, generaal van de orde (59). De besluiten voor de nonnen lagen vervat in een twaalfstal aanbevelingen om het kloosterleven beter te onderhouden (60). De voornaamste proost is ongetwijfeld Lodewijk van den Berghe (Montanus of de Monte), later abt van Park (61). Herstellingen werden uitgevoerd in 1538-39 door Quinten van Meerbeke, Jan Vermasen, Jan en Neelken die Bock, alsook door Rombout van de Putte aan het dormitorium, koetshuis en het pand (62). Op de bijeenkomst, die plaatsvond van 21 tot 23 april 1541 beslisten de Brabantse abten te Mechelen, dat de prelaten François du Blioul, Ambrosius van Engelen en Arnoldus Mahieu, vergezeld van de proost Lodewijk van den Berghe deel zouden nemen aan het Generaal-Kapittel in Prémontré (63). Waarschijnlijk vluchtten de religieuzen naar Mechelen (Ganzendries ?) tijdens de plunderingen van Maarten van Rossum (1542) (64). Doch volgens Azevedo in de Chronycke van Mechelen, deel IV, leed het klooster geen schade. Op 29 maart 1552 verscheen er een stadsheffing op de goederen. De zusters verkochten lijnlaken en lijnwaad of gaven penningen, die ze zelf maakten. Hetgene wat ze verkochten gaven ze aan de rentmeester van het klooster (66). Bij de verkiezing van proost Johannes de Harbeke (1558) fungeerde abt Guillaume Douppaix van Floreffe als commissaris (67). De eerste zondag van juli van het volgend jaar vond men onder de prelaten, die

de processie van Sint-Rombouts bijwoonden o.a. de proost van Leliëndaël (68). In 1560 overleed Elisabeth Tubbaeck, die opviel in haar vroomheid. Volgens de legende liet zich tijdens de begrafenis een engelenkoor horen (69). Nochtans bij het doornemen van de verschillende lijsten van de kloosterlingen (1528 en 1558) vonden we Geen Elisabeth Tubbaeck. Wel ontdekten we de volgende personen : Elisabeth der Moeyen, Elisabeth vanden Eynde, Elisabeth Scopers, Elisabeth Zuetens en Elisabeth vanden Berghe (70). Om de protestantse hervormingen te beletten, stuurde de Spaanse koning Filips II soldaten naar onze streken. Mechelen kwam toen onder het bestuur van gouverneur de Cappes. Bij het uitblijven van soldij plunderden ze op 16 oktober 1562 Hombeek en Leest. In Leliëndaël verbleven zestien ruiters gedurende meer dan een week, alsook zeven voetknechten en elf paarden (71). Priorin Petronilla van Carbeke werd hiervoor een grote finantiële steun toegewezen door abt Cornelius Embrechts (1562-64) van Sint-Michiel te Antwerpen-Kiel (72). De priorij liep veel schade op met de beeldenstorm (1566). Azevedo vermeldt dit nog speciaal (73). Een hoop beeldstormers «van meer dan hondert persoonen» viel het klooster binnen en sloegen er alles kort en klein in de kloosterkerk (18 augustus) (74). De nonnen vluchtten naar hun refugium op de Ganzendries (75). Slechts op 24 augustus vertrekt vanuit Mechelen, door bemiddeling van de graaf van Hoogstraten, een groep edellieden om de beeldstormers in Leliëndaël te doen ophouden (76). Proost Joannes de Harbeke betaalde op regelmatige tijdstippen in 1566-67 geldelijke bijdragen aan de boosdoeners om Leliëndaël tegen nieuw geweld te vrijwaren (77). Tussen 1567 en 1569 werden op verschillende plaatsen herstellingen doorgevoerd o.a. aan de kerk, pand, dormitorium en duifhuis van de kloosterhoeve (78). Op 2 oktober 1572 vernield door de Spanjaarden onder generaal Don Juan Alvarez de Toledo tijdens Alva. Dit ondanks het feit dat de religieuzen 800 Rijnse gulden aan de overheersers gaven om alzo aan de plundering te ontsnappen (79). De woestelingen wilden zelfs de oren van de proost afsnijden (80). Vijf jaar later brak de pest uit, die verschillende slachtoffers maakte (81). In februari 1578 werd het sticht opnieuw bezocht en ten dele neergeblaakt door de Noyelles' soldatenvolk (82). De generale abt Jean Despruets belastte in 1579 abt Livinus van Couwenberghe uit Dielegem en proost Adrianus Mermans met een onderzoek omtrent het beheer van prelaat Petrus Aloys van Ninove (83). Uiteindelijk totaal verwoest en afgebrand door de Staatsen onder de leiding van Norritz en Vandentypel op 9 april 1580 (84). Dit onder het bestuur van Margaretha Wisschouwers. De

kloosterlingen vluchtten naar Mechelen (toevluchtsoord aan de Ganzendries). Vanuit deze stad ging het dan naar Keulen, waar priorin Wisschouwers overleed (85). Veel archiefstukken, die in de priorij bewaard werden gingen verloren door de brand van 1580 (86). In 1585 kregen de kloosterlingen de toelating terug naar Hombeek te keren. Daar aangekomen was alles verwoest. De religieuzen gingen zich definitief in Mechelen vestigen (87). Volgens Brouwers (88) was Leliëndael reeds enkele jaren te voren verbeurd verklaard. Bij de nieuwe abtskeuze in 1583 te Park stelden de oudere monniken proost Mermans voor als nieuwe prelaat (abt Loots overleed op 10 januari), doch het werd supprior Vlierden (11 stemmen op 18) (89). Volgens een request van 1655 meldden proost Gijsbert Mutzaert en priorin Elisabeth van Beke dat van het klooster te Hombeek nog de dakloze muren van

de kapel waren overeind gebleven. Wat er nog restte van het oude klooster werd volledig weggebroken en het nog bruikbare materiaal werd naar Mechelen gevoerd om van nut te zijn bij de nieuwe constructies (90). In de achttiende eeuw werden de gronden, waar eens het klooster van Leliëndael stond «Kerkhof of Oud-Kloosterplaats van Leliëndael» genoemd, groot 1.277 roeden (91). Deze weide wordt nu nog steeds «Kerkhofweide» of «Kerkhofbeemden» genoemd. De laatste overblijfsels verdwenen waarschijnlijk bij het verleggen van de Zenne in 1893-95 (92). In de maanden januari en februari 1974 werd er door de Mechelse Vereniging voor Archeologie een opgraving ondernomen ter localisatie van de oude priorij : met succes overigens.

S. DE COCK

- [52] P. HILDEBRAND : op. cit., deel V, Antwerpen, 1950, p. 80.
 [53] G. VAN CASTER : op. cit., p. 66.
 [54] J.A. TRIMPE-BURGER : Ceramiek uit de Bloeitijd van Aardenburg (13e en 14e eeuw), Berichten R.O.B., 12-13, 1962-63, p. 529, fig. 430.
 [55] J. UYTTERHOEVEN : Nieuwe vondsten in het Mechelsche, XIIIe eeuwsch aardewerk in de Veluwestraat, Mechelse Bijdragen, jg. 5, 1938, nr. 4, p. 143.
 [56] F. DE RIDDER : Geschiedenis der gemeente Hombeek, Mechelen, 1931, p. 102.
 [57] G. GUYOT : L'Abbaye de Diligem, V, l'Abbaye dans le tourmente du XVIe siècle, Graafschap Jette, jg. 6, 1969, nr. 2, p. 50.
 [58] S. DE COCK : Namen der religieuzen van het klooster Leliëndael in de XVIe eeuw, De Schacht, jg. 29, nr. 9, september 1975, p. 2 ; nr. 11, november 1975, p. 17 ; jg. 30, nr. 2, februari 1976, p. 9.
 [59] J. ROUHART-CHABOT : op. cit., p. 50.
 [60] E. VAN AUTENBOER : Bijdrage tot de geschiedenis van de Hervorming te Mechelen (tot 1566), H.K.O.M., LXXIV, 1970, p. 79-80.
 [61] L. DE CLERCO : L'abbaye du Parc dans ses rapports avec Malines et son diocèse, Mechlinia, jg. 8, 1928, nr. 4, p. 63.
 [62] STADSARCHIEF MECHELEN (S.A.M.) : Klooster Leliëndael, 9 S IV, nr. 1, f. 37 v° - 37.
 [63] G. GUYOT : op. cit., p. 66.
 [64] Brief S.F. MAES van 19 december 1973.
 [66] G.D. DE AZEVEDO : op. cit., deel IV, p. 244.
 [67] ARCHIEF ABDIJ PARK (A.A.P.) : Corpus VII, kastje XX, lias 5, Leliëndael, nr. 2 bis (verkiezing van de proost, akte van 29 oktober), f. 1 r°.
 [68] G. THIJS : op. cit., f. 352.
 [69] E. NEEFFS : op. cit., p. 11.
 [70] A.A.P. : op. cit., nr. 2, 2 bis.
 [71] S. DE COCK : Uit zeer lang vervlogen dagen, de Spaanse Furie te Hombeek en Leest, De Schacht, jg. 30, nr. 6, juni 1976, p. 6-7.
 S. DE COCK : Uit lang vervlogen dagen, de plunderingen der Spanjaarden te Hombeek en Leest, De Schacht, jg. 30, nr. 7-8, juli 1976, p. 11.
 [72] S. DE COCK : Een kapiteel, afkomstig van het klooster Leliëndael, De Schacht, jg. 29, nr. 7-8, juli 1975, p. 12.

- [73] G.D. DE AZEVEDO : Deductie ende Relaes vanden staet ende conduite van die van de Stadt ende Provincie van Mechelen, ten tyde der eerste Beldtstormerye ende Troubelen..., Leuven, 1769, p. 17.
 [74] F. DE RIDDER : Geschiedenis der Parochie..., Mechelen, 1934, p. 55.
 [75] L. BROUWERS : op. cit., p. 3.
 [76] G.D. DE AZEVEDO : Deductie..., p. 19.
 [77] S.A.M. : op. cit., f. 92.
 Item den Vlen novembris ghegheven door mijn ons proost tot die subsidie van die soldaten die de stad van Mechele teghen die luyterye voer ons helicht (1566).
 [78] S.A.M. : op. cit., f. 86, 89, 111 v°, 113.
 [79] J. SCHOEFFER : op. cit., p. 84.
 [80] G.D. DE AZEVEDO : Chronycke..., deel VI, p. 297.
 Debut monasterium, redimere VIII renensibus bona monasterii, aliter enim volebant omnis auferre, usque ad calceos.
 N. de capellano in albis vestito, cui voluerunt abscondere auricularas, et ubique inquirebant usque ad indagandas pecunias, etiam quasdam monialias et capellanum, laicum etiam spolia verunt.
 [81] A.A.P. : op. cit., nr. 5.
 [82] F. DE RIDDER : Geschiedenis der Parochie..., Mechelen, 1934, p. 56.
 [83] M. KOYEN : L'Abbaye de Dielegem à Jette Saint-Pierre, Monasticon Belge, deel IV, prov. Brab., vol. 3, Luik, 1969, p. 710.
 [84] G. VAN CASTER : op. cit., p. 62.
 [85] A. SANDERUS : Chorographia sacra Brabantiae, deel I, Brussel, 1659.
 [86] Brief S.F. MAES van 19 december 1973.
 [87] L. GEVELERS : Het voormalig klooster van Leliëndael Hombeek - Mechelen, Bijdragen tot de geschiedenis van het Hertogdom Brabant, jg. II, 1903, p. 534.
 [88] L. BROUWERS : op. cit., p. 124.
 [89] E. VALVEKENS : De Zuid-Nederlandsche Norbertijner Abdijen en de opstand tegen Spanje, maart 1576-1585, Antwerpen, 1929, Pv 144.
 [90] L. BROUWERS : op. cit., p. 126.
 [91] GEMEENTEARCHIEF HOMBEEK : J. van Acoleyen, kaartboek van Nederhombeek, 1712, blad 13, perceel 22.
 [92] F. DE RIDDER-J. LINDEMANS : Toponomie der gemeente Hombeek, H.K.O.M., L, 1946, p. 99-100, 115.

ARCHIVARIA

BLUSSEN EN BIER !

Schrijven van de Vrijwillige Pompiers, aan de Gemeentesekretaris van Willebroek (15 september 1911) :
 Wij denken ons tot U te moeten wenden om de vergoeding te bekomen die men ons verschuldigd is van de brandramp van het kerkhof van 7 dezer.
 Ten eerste hebben wij een paard moeten gaan huren bij Peer Van Camp en die persoon is ook mede gelopen,

en wij, de pompiers, wij waren met acht leden op de plaats van de ramp, het was 5½ uren vooraleer onze leden naar hun werk zijn kunnen terugkeren. Van 12½ uren tot 5½ uren, dat maakt voor ieder dezer acht leden 5 uren die zij op hun werk zullen moeten verliezen ; wij laten het aan U, mijnheer, van de prijs per uur vast te stellen, verders zijn er door de leden en door de bereidwillige inwoners die ons ene hand toestaken, 57 pinten bier gedronken, die wij reeds betaald hebben.
 Wij hopen wel, mijnheer, dat U deze zaak zult weten te regelen tot onze voldoening.

K.D.D. (G.A. Willebroek)

DR. EDVARD SAERENS :

Een groot Ruisbroekenaar

Dat het historisch grote maar huidige «Klein-Brabant» gelegen tussen Schelde, Rupel en Vliet heel wat «grote Klein-Brabanders» voortbracht, kan vooral letterkundig worden bewezen. Waarbij het reeds zou volstaan alleen de namen van een Emile Verhaeren en een Gerard Walschap voorop te zetten. Zonder daarnaast evenmin een Jan Hammenecker als een Bernard Henry (Roger Perk) te vergeten. Waarbij de geografische spreiding van de geboortedorpen dezer vier

steld, weerom ging dwepen met zijn geboortestreek en diep meevonde met het noodlot van de overstromingsramp die zijn geboortedorp trof, kunnen allen getuigen die, zoals wij, het geluk hadden hem nog onlangs in het groene «betoverende land van zijn jeugd» te ontmoeten.

Waar een heel wat jongere dorpsgenoot als Bernard Henry met woord en daad voor zijn beproefde dorpsgenoten in «de bres» sprong en

De Ste-Katharinakapel te Ruisbroek.

voornoemde Brabanders achtereenvolgens loopt over Sint Amands en Londerzeel, Mariekerke en Ruisbroek-Sauvegarde.

Een andere «grote naam» uit het Klein-Brabantse grondgebied die echter tussen Schelde en Durme tot op heden alleen maar door enkele «ingewijden» vol bewondering wordt uitgesproken is die van de in eigen land haast volslagen onbekende, nu 81-jarige, geboren Ruisbroekenaar Dr. Phil. Edvard Saerens die het ruimste deel van zijn leven doorbracht in Denemarken en Noorwegen. Dat deze onder alle opzichten internationale Klein-Brabander, eens op rust ge-

aan de mizerie van de Ruisbroekenaars een stevig gelijknamig «rampenboek» wijdde, had evenwel reeds vele jaren voordien de toenmalige «Deense Ruisbroekenaar» honderden (onuitgegeven) in sonoor Deens geschreven bladzijden gewijd aan de lyrische verheerlijking van het dorp en de streek van zijn kinderdromen.

OVER OXFORD EN HARVARD NAAR BRUSSEL

Vooraleer echter deze schrandere «Doktor in Filosofie en Fysika» vele jaren na zijn studies aan de universiteiten te Brussel, Oxford in Engeland en Harvard in de Verenigde Staten

deze uitvoerige maar bezielde lofzang op zijn geboortestreek neerschreef, lag echter een zo rijk gevuld leven achter hem dat het beslist de moeite loont er enkele van de voornaamste punten uit te belichten.

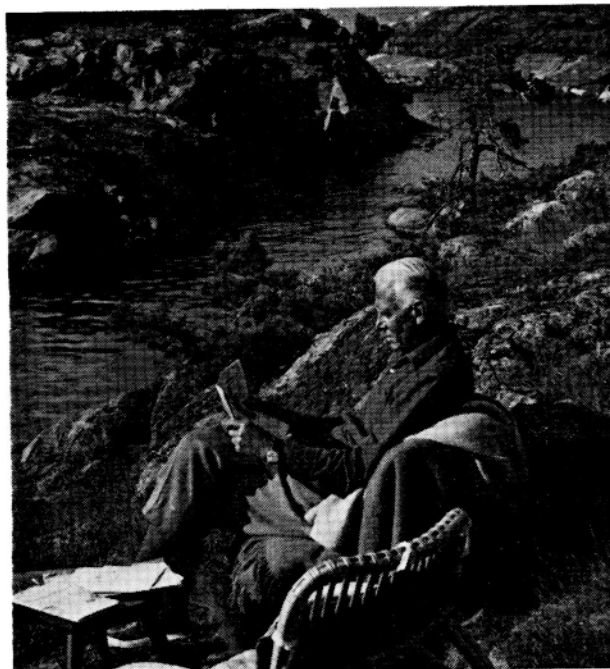
Geboren te Suisbroek-Sauvegarde op 1 december 1896 in de burgerlijke stand als Eduard, Philip, Raphael Saerens opgetekend, stapte de jonge Klein-Brabander als 13-jarige knaap in 1909 te Aalst de Pupillenschool van het Belgische Leger binnen. Vijf jaren later zou hij in 1914 als sergeant tijdens de eerste wereldoorlog zwaar worden gekwetst. Samen met andere ernstig verwonde kameraden naar Engeland overgebracht zou hij er in 1915 voor alle verdere militaire dienst worden afgekeurd. Dat dit eerder toevallige en «invalidede» contact met Engeland achteraf een krachtige stempel op heel zijn verder leven zou drukken, heeft de «militaire Ruisbroekenaar» op het ogenblik van zijn verwonding aan het oorlogsfront zelf nooit kunnen vermoeden.

In 1916 begon hij er echter zijn schitterende studies aan het beroemde «Queens College» van de universiteit van Oxford waar hij in 1919 het diploma van «Bachelor of Art» in Chemie behaalde. Een jaar later zou hij als «Fellow» van de universitaire stichting een studiebuurs ontvangen die hem toeliet drie jaren in de U.S.A. aan de Universiteit van Harvard te studeren waar hij in 1923 promoveerde tot «Dokter in Filosofie, Fysika en Chemie». Nog hetzelfde jaar keert hij naar zijn ook in Amerika, voor hem onvergetelijk Klein Brabant terug, en wordt twee jaar lang Assistent Fysika-Chemie aan de Vrije Universiteit te Brussel. Vooral aan dit tweejarig verblijf in het toen nog van «Brabants leven bruisende Brussel» bewaart Edvard Saerens een aantal heerlijke, onuitwisbare herinneringen.

Maar ook toen reeds dreef hem zijn onverzagbare speurzin, vooral op het gebied der moderne wetenschap en techniek naar andere horizons. In 1925 vertrok hij naar Denemarken om er te Kopenhagen een leidende functie te bekleden aan de wereldvermaarde Technische Universiteit van de Deense hoofdstad. Van wetenschap en techniek naar een hoogontwikkelde industrie bleek hier voor de onvermoeibaar verder speurende Ruisbroekenaar slechts een kleine stap te zijn. Zodat hij van 1926 af op het hoogste niveau niet alleen als wetenschappelijk vorser en Lector aan de Technische Universiteit van Kopenhagen maar tevens als gezaghebbend industrieel vooral op het gebied van de textielnijverheid als Directeur-Generaal van een machtig Deens textielconcern een belangrijke rol vervulde.

HEIMWEE NAAR KLEIN BRABANT

Vanaf 1930 vestigt Dr. Saerens zich definitief in Denemarken met nu en dan een oponthoud in Nederland en Noorwegen. In Denemarken was hij bovendien geruime tijd Belgisch Konsul voor

Niet aan de Schelde of de Rupel maar aan de oever van dit Noorse berggrivertje te Fossgaard schreef de 81-jarige Dr. Edvard Saerens, afkomstig uit Ruisbroek, zijn Klein Brabantse Sagen en Legendes.

het gebied van Svendborg en Odense, de geboortestad van de fantasierijke Christiaan Andersen, de nog steeds niet onttroonde koning der sprookjesschrijvers. Een jarenlang verblijf in de Deense sprookjesstad Odense bracht zijn Klein-Brabantse inwoner ertoe zelf met de lyrische zwier van een sprookje op rijpe leeftijd een boek als «Schaeghegaet» handelend over zijn kinderjaren te Ruisbroek-Sauvegarde en een poëtisch toneelstuk als «Wielsmeer», een oude Klein-Brabantse Sage, te gaan schrijven. Wat hem achteraf niet belette veeleer zakelijk en realistisch proza te produceren zoals het aangrijpende «Tot een wereld in nood» en «Vier So'daten» zijnde Eduard Saerens' belevenissen tijdens de oorlog 14-18.

De meest ontroerende blijken van heimwee naar het Klein Brabant van zijn jeugd vindt men ongetwijfeld terug in het met lyrische zwier, in

het Deens geschreven toneelstuk «Wielsmeer» herinnerend aan de tijd dat hij in zijn geboortedorp Ruisbroek-Sauvegarde als kind letterlijk en figuurlijk betoverd werd door de wereld van vreemde watergeesten, moervrouwen, «kleudes» en heksen die toen nog de buurt van de «kragewielen» of kortweg de «wielen» zijnde overblijfselen van vroegere dijkbraken onveilig maakten.

In een aan ons, vanuit Noorwegen — zijn huidige verblijfplaats — geschreven brief onthult ons de auteur overduidelijk deze bronnen van zijn inspiratie waar hij schrijft. «De legende van het Wielsmeer heb ik stuk voor stuk opgebouwd op grondslag van vertellingen die ik in mijn kinderjaren gehoord heb van mijn grootvader op zijn boerderij te Blaasveld, van mijn «nonkel Sooi» in Heindonk met zijn moerassen langs de dijk van de Rupel evenals van de smid van Sauvegarde en allerlei oude mensen die de kinderen bang wilde maken wanneer zij in de winter op het moer gingen schaatsrijden... Een legende is het die zich afspeelt rond een vesting van de hertog van Brabant aan de bocht van Rupel en Zielbeek nabij de plaats waar nu de brug aan de autobaan Brussel - Antwerpen ligt... «Uit deze wereld stammen de figuren uit dit toneelstuk waarin de dochter van de Hertog van Brabant, de reeds van Richard Wagner bekende Elsa van Brabant, naast allerlei «goede en boze geesten» de hoofdrol vertolkt.

Afwisselend hoort men er van de onderscheiden «dramatis personae» allerlei romantische getuigenissen waarvan alleen met nadruk dient te worden verklaard dat de man die ze schreef de 80 voorbij is en het taalgevoel beslist bij hem anders ligt dan bij velen onder ons. Wat helemaal niet zeggen wil dat een gezang als volgende «Wiels-me'odie» volledig verouderd zou zijn en geen poëtische straalkracht meer zou bezitten. Een ruim deel van het letterkundige werk van Dr. Phil. E. Saerens behoudt ook nu nog zijn «Deens-Vlaamse» charme.

Waarbij het trouwens in onze bedoeling ligt met de gewaardeerde hulp met mevr. Micheline Revets, de vinnige directrice van het Deens Instituut te Brussel, een aantal bladzijden in het Nederlands te vertalen.

Inmiddels poogden wij met de krachtige steun van de auteur zelf die de basisbegrippen van zijn Ruisbroekse moedertaal nog helemaal niet vergeten is, reeds een viertal lyrische getuigenissen uit zijn «Wielsmeer» vrij in het Nederlands te vertalen waaronder volgend fragment uit hogervernoemd toneelstuk, gedeeltelijk in verzen geschreven :

«Kent gij het meer in Brabant's land
vol helder, hemelblauw geklater
waar, spiegelklaar, de zon ontbrandt
langsheen het wandelpad bij 't water ?

Oh ! 't Zwakke zwaaien van het riet
waarin de vogels rustig zingen
van 't broednest waar hun avondlied
vergljdt in grauwe schemeringen.

Dàn, bij het flikkerlicht der maan,
wordt gans het meer een stille spiegel
waarover bange dromen gaan
en klanken vol geheim gewiegel.

Langsheen de zwarte Rupeldijk
ligt in het polderland, vergeten
tussen een strand van riet en slijk,
het stille water, «Wiel» geheten.

Dat dit «magische wiel» door de aanleg van de Rupeltunnel en de werken aan de autosnelweg in de buurt sinds enkele tijd haast volledig verdween, maakt het lezen van deze eenvoudige, pretentieloze poëzie des te ontroender. En ook het heimwee naar Klein-Brabant werd er bij de auteur in Denemarken, Noorwegen, Nederland, Amerika of waar hij ook vertoeft niet minder om !

Waar ook ter wereld deze «grote Klein-Brabander» verbleef dient echter in de eerste plaats te worden bedacht dat hij met zijn heldere geest en een ongemeen warm kloppend hart een volwaardig «Klein-Brabants... Oxfordtype» bleef vermits beslist geen andere universiteit een diepere stempel op zijn denken en handelen heeft gedrukt dan deze Koninklijke Britse Geestesburcht.

Want zowel te Ruisbroek, Brussel, Oxford, Harvard als Kopenhagen gedroeg zich deze schrandere land- en gouvgenoot vóór alles als de «universele Vlaming» die ook in zijn uiterlijke verschijning zwierig en... «kaarsrecht» door het leven is gegaan. Dat in zijn onderscheiden verblijfplaatsen het heimwee hem nu en dan dwingt even naar Klein-Brabant, Brussel en Ruisbroek terug te keren, mochten wijzelf de laatste jaren herhaaldelijk vaststellen. Een altijd weer verrassende en nadere kennismaking werd het met een keurig in het grijs geklede «gentleman» die onder een grijze of... azuurblauwe hemel als in een «vreemde droom» ergens tussen Schelde en Rupel een wonderbare wereld ontdekte die hij sinds zijn verste kinderjaren nooit kon vergeten.

Bert Peleman

DEENS - KLEIN BRABANTSE TRIPTIEK

DOOR DR. EDVARD SAERENS (° RUISBROEK 1896)

VRIJ UIT HET DEENS VERTAALD DOOR BERT PELEMAN.

BRABANTS BELIJDENIS

Goedgeluimd schiep God een zonnig land
golvend tussen Scheldevloed en Limburg's heide
tussen het Ardeense woud en 't Waalse strand :
Brabant dat hij tot het «land der vaderen» wijdde.

De kracht der zee stuwt er bij eb en vloed
en voedt met Brabants harteblod de velden.
Als om dit heilig land de oorlog woedt
staan er zijn zonen op als stoere helden.

Mijn moedertaal is mij het dierbaar pand.
Vrij in het Scheldeland ben ik geboren.
God zweer ik trouw met vaste hand
bij voor- en tegenspoed niet te ontspreken.

Wanneer ik voor U vechtend ooit moet sterven :
leg mij dan in uw moederaarde neer
om, grond bij grond, mijn moeder nooit te derven
maar Brabant te verwekken immer weer.

Uit de «Wiel-Sage»

Het Ooievaarsnest.

ROSBOK'S BEDE

(gericht tot de Sagenprinses Elsa van Brabant)

Deemoedig groet ik U en roep U aan,
erbarm U over mijn mislukt bestaan,
het Scheppingsritme deed mij pijn !
Mijn bloed is rood, mijn hart is rein,
mijn lichaam lelijk, zonder ziel.
Slechts gij, voor wie ik nederkniel,
maakt ooit mijn leven weer gezond.
Geplaagd en angstig dwaal ik rond
en vind geen ogenblik nog rust.
Eénmaal heeft me een droom gesust :
genegen in uw dienst te staan
als mens het leven door te gaan
in lief en leed met U te zijn
maar elke droom werd me tot pijn...

Uit de «Wiel-Sage»

NABIJ DE RUPELBOCHT

Kent gij de weg nabij de Rupelbocht
daar waar de Zielbeek zwenkend stilte zocht,
daar waar de felle stroom bij eb en vloed
het Brabants land doorstuwt met harteblod.
Door bos en veld de vele beken :
voor Brabant levenwekkend Teken !

Ook hier schiep God almachtig wijs
langsheen de vloed een paradijs,
het dierenrijk oneindig groot
vol rust en liefde, zonder nood.
Hier was 't dat Brabant stoer ontstond
op God-gewijde Rupelgrond.

Ontelbaar werden in de woesteni
de proeven uitgewerkt bij elk getij,
gelukt, mislukt of opgegeven.
Maar door een wrede macht gedreven
mislukte hemels pogen, plots misvormd,
door moervrouw, heks en toverij bestormd,
door geesten huilend in een helse poel
vernietzucht steeds hun hoogste doel.

Uit de «Wiel-Sage»

Het verenigingsleven te Willebroek

TIJDENS DE EERSTE WERELDOORLOG

Tijdens de eerste wereldoorlog telde Willebroek 33 verenigingen. De summiere, maar niet-temin revelerende gegevens ervan dienden destijds, voor 9 november 1916, aan de Duitse overheid te worden overgemaakt. Wat in de meeste gevallen korrekert gebeurde, al waren er links en rechts wel groeperingen die «toevallig» nalatig waren en het niet nodig vonden dit bevel op te volgen. Doodeenvoudig omdat ze tijdens de oorlog niet samen kwamen en hun activiteiten (voorlopig) hadden gestopt.

Graag dus nagaande basisgegevens over het Willebroekse verenigingsleven van toen.

Wij hebben echter, om orde in zaken te stellen, de verenigingen naar hun jaar van stichting gerangschikt, wat ons deed inzien, dat zowel de Wipmaatschappij St.-Nicolaüs-gilde (1533), als de Kon. Harmonie Ste Cecilia (1804), het zeer lang weten uit te houden !

1. WIPMAATSCHAPPI JST.-NICOLAUSGILDE.
Gesticht in 1533.
Voorzitter : Robert Peeters, notaris, Groene laan, Willebroek.
Vergaderlokaal : Vier Armen, L. Willocx, Dorpstraat 1, Willebroek.
Vergaderde onregelmatig.
2. KON. HARMONIE STE CECILIA. - Gesticht in 1804.
Voorzitter : Robert Peeters, notaris, Groene laan, Willebroek.
Vergaderlokaal : Casino, Sasplein 2, Willebroek.
Er werden geen vergaderingen gehouden.
3. SINT-MICHIELSGILDE. - Gesticht in december 1824.
Voorzitter : Henri Cool, Oostvaardijk 43, Klein-Willebroek.
Vergaderlokaal : Schippershuis, bij F. Cool, Hoofd 4, Klein-Willebroek.
Er werden geen vergaderingen gehouden.
4. KON. FANFARE EENDRACHT. - Gesticht in 1850.
Voorzitter : Jan De Permentier, Dendermondse steenweg 13, Willebroek.
Vergaderlokaal : Zaal Apollon, Nieuwstraat 14, Willebroek.
Er werden geen vergaderingen gehouden.
5. KATHOLIEKE VERENIGING. - Gesticht ± 1866.
Voorzitter : Karel Erix, Dorpstraat, Willebroek.
Vergaderlokaal : Vlaamse Leeuw, Dorpstraat, Willebroek.
Er werden sinds augustus 1914 geen vergaderingen gehouden.
6. DOELMAATSCHAPPIJ VOORUIT. - Gesticht in 1880.
Voorzitter : Leon De Bruyne, L. De Naeyerplaats 12, Willebroek.
Vergaderlokaal : Savoy-Hotel, L. De Naeyerplaats, Willebroek.
Er werden geen vergaderingen gehouden.
7. LIBERALE ASSOCIATIE. - Gesticht in 1880.
Voorzitter : Robert Peeters, notaris, Groene laan, Willebroek.
Vergaderlokaal : Vier Armen, L. Willocx, Dorpstraat 1, Willebroek.
Er werden geen vergaderingen gehouden.
8. VAN PEENE'S KRING. - Gesticht op 10 januari 1883.
Voorzitter : Eugeen Billen, L. De Naeyerplaats 18, Willebroek.
Vergaderlokaal : Café Van Peene's Kring, L. De Naeyerplaats 18, Willebroek.
Men vergaderde onregelmatig.
9. EENDRACHT. - Gesticht in 1886.
Voorzitter : Celeste Van Mol, Schoolstraat 1, Klein-Willebroek.
Vergaderlokaal : Schippershuis, bij F. Cool, Hoofd 4, Klein-Willebroek.
Er werden geen vergaderingen gehouden.
10. KATHOLIEKE BOND. - Gesticht ± 1886.
Voorzitter : Isidoor Erix, Nieuwstraat, Willebroek.
Vergaderlokaal : Vlaamse Leeuw, Dorpstraat, Willebroek.
Er werden sinds augustus 1914 geen vergaderingen gehouden.
11. METAALBEWERKERSBOND.
Gesticht op 1 augustus 1888.
Voorzitter : Constant Broeckmeyer.
Vergaderlokaal : Volkshuis, Statiestraat 106, Willebroek.
Men vergaderde regelmatig (de 2e zondag van elke maand, om 16 uur).
12. ZIEKENBOND DE BROEDERLIJKE ONDERNEMING.
Gesticht in 1894.
Voorzitter : Jan Van de Sande, Mechelse steenweg, Willebroek.
Vergaderlokaal : Volkshuis, Statiestraat 106, Willebroek.
Men vergaderde regelmatig (de 2e zondag van elke maand, om 16 uur).
13. HARMONIE VOORUIT. - Gesticht op 1 november 1894.
Voorzitter : Ed. Brandt, Pastorijstraat 10, Willebroek.
Vergaderlokaal : Volkshuis, Statiestraat 106, Willebroek.
Men vergaderde regelmatig (donderdag van 19 tot 21 uur).
14. VRIJE BURGERS. - Gesticht op 31 december 1896.
Voorzitter : J. Saerens, Oostvaardijk 16, Klein-Willebroek.
Vergaderlokaal : Zaal Willem Tell, Willebroekse steenweg 102, Klein-Willebroek.
Er werden geen vergaderingen gehouden.
15. HARMONIE DE MOEDIGE LEERJONGENS.
Gesticht op 24 september 1897.
Voorzitter : Isidoor Blijweert, Appeldonkstraat 106, Willebroek.
Vergaderlokaal : Au Cercle Musicale, IJzerenwegstraat 3, Willebroek.
Men vergaderde regelmatig (op woensdag).
16. VELO CLUB. - Gesticht in 1898.
Voorzitter : Henri Rottiers, Oostvaardijk 34, Klein-Willebroek.
Vergaderlokaal : is verschillend :
Er werden sinds augustus 1914 geen vergaderingen gehouden.
17. DE MOEDIGE HARMONICAISTEN.
Gesticht op 13 juni 1901.
Voorzitter : A. De Braeckelee, Statiestraat, Willebroek.
Vergaderlokaal : Zaal Apollon, Nieuwstraat 14, Willebroek.
Men vergaderde regelmatig (op donderdag).
18. MAATSCHAPPIJ KARTEL. - Gesticht in 1902.
Voorzitter : Fr. Daems, Nieuwstraat 14, Willebroek.
Vergaderlokaal : Jos Roth, Kloosterstraat 3, Willebroek.
Er werden geen vergaderingen gehouden.

19. WILLEBROEKSCHIE TURNVERENIGING.
Gesticht op 2 januari 1905.
Voorzitter : Fr. Fromont, Statiestraat 18, Willebroek.
Vergaderlokaal : geen vermelding.
Er werden geen vergaderingen gehouden.
20. JONGE SCHIPPERSBOND. - Gesticht in 1905.
Voorzitter : Frans De Heldt, Boomse steenweg, Willebroek.
Vergaderlokaal : Louis Janssens, Boomse steenweg 102, Willebroek.
Er werden geen vergaderingen gehouden.
21. ST. JOZEFPATRONAAT. - Gesticht in 1906.
Voorzitter : E.H. Hellemans.
Vergaderlokaal : Pastorijsstraat, Willebroek.
Men vergaderde regelmatig (op zondag).
22. ZANGAFDELING ST. NIKLAASPAROCHIE.
Gesticht op 1 juli 1907.
Voorzitter : E.H. Hellemans.
Vergaderlokaal : Pastorijsstraat, Willebroek.
Men vergaderde regelmatig (op woensdag).
23. TURNKRING ST. NIKLAASPAROCHIE.
Gesticht in 1906.
Voorzitter : E.H. Hellemans.
Vergaderlokaal : Pastorijsstraat, Willebroek.
Er werden geen vergaderingen gehouden.
24. BOEKERIJ ST. NIKLAASPAROCHIE.
Gesticht op 10 oktober 1909.
Voorzitter : E.H. Hellemans.
Vergaderlokaal : Pastorijsstraat, Willebroek.
Men vergaderde regelmatig (op zondag).
25. LIBERALE JONGE WACHT.
Gesticht op 17 november 1907.
Voorzitter : F. Vanopdenbosch, Sasplein 20, Willebroek.
Vergaderlokaal : Zaal Eldorado.
Er werden geen vergaderingen gehouden.
26. TONEELKRING DOOR EN VOOR HET VOLK.
Gesticht op 15 december 1907.
Voorzitter : Alfons Uyttendaele, Dendermondse steenweg 46, Willebroek.
Vergaderlokaal : Volkshuis, Statiestraat 106, Willebroek.
Men vergaderde regelmatig in het zomerseizoen (van 1 mei tot einde september), elke 1e maandag van iedere maand. In het winterseizoen (van 1 oktober tot einde april) kwam men elke week, op maandag en op woensdag, van 18 u. 30 tot 21 uur in vergadering bijeen.
27. RECHT VOOR ALLEN. - Gesticht op 15 februari 1910.
Voorzitter : Fl. Rottiers, Dorpstraat 137, Willebroek.
Vergaderlokaal : Cesar De Coninck, L. De Naeyerplaats, Willebroek.
Er werden geen vergaderingen gehouden.
28. SOC. SYMPHONIE AFD. HARMONIE VOORUIT.
Gesticht op 15 oktober 1910.
Voorzitter : Ed. Brandt, Pastorijsstraat 10, Willebroek.
Vergaderlokaal : Volkshuis, Statiestraat 106, Willebroek.
Men vergaderde regelmatig (elke zondag om 14 u. 30).
29. LIBERALE ZIEKENBOND. - Gesticht in 1910.
Voorzitter : F. Vandersande, IJzerenwegstraat, Willebroek.
Vergaderlokaal : Eldorado, L. De Naeyerplaats, Willebroek.
Men vergaderde onregelmatig.
30. FANFARE DEUGD EN VLIJT. - Gesticht in 1911.
Voorzitter : Jozef De Marré, Dorpstraat, Willebroek.
Vergaderlokaal : Vlaamse Leeuw, Dorpstraat, Willebroek.
Er werden sinds augustus 1914 geen vergaderingen gehouden.
31. VRIJEN DUIVENBOND VAN WILLEBROEK.
Gesticht op 7 januari 1912.
Voorzitter : Ed. Maes, maalter, Nokkestraat 53, Willebroek.
Vergaderlokaal : Dorpstraat 34, Willebroek.
Er werden geen vergaderingen gehouden.
32. SOC. JONGE WACHT EN TURNKRING.
Gesticht op 13 september 1913.
Voorzitter : Louis Beckers, Callaertstraat 4, Willebroek.
Vergaderlokaal : Volkshuis, Statiestraat 106, Willebroek.
Men vergaderde regelmatig (elke 1e zondag der maand om 17 uur).
33. VERPLEGERSVEREENIGING WILLEBROEK.
Stichtingsjaar niet vermeld.
Dienstdoende voorzitter : Georges Van Dijck, Groene laan, Willebroek.
Vergaderlokaal : Meisjesschool, Kerkstraat 4, Willebroek.
Men vergaderde regelmatig (elke 2e donderdag der maand der onpare maanden).

Buiten deze gegevens, trof ons nagaande (lako-
nieke) mededeling :

Het pompierskorps is te niet.

**Eenige mannen van goeden wil zullen het
materiaal in orde brengen met Nieuwjaar.**

**Bestuur en bijgevolg de maatschappij is ont-
bonden.**

Karel De Decker.

Jan Helman en zijn wapenschild

Willebroek bezit nu al jaren dat zeer fraaie wapenschild met de drie leeuwen, dat als zijnde «...in zilver een zwarte schuinbalk beladen met drie afgerukte gouden leeuwenkoppen, met rood getongd», 124 jaar geleden, bij K.B. van 30 juni 1853, officieel werd erkend.

Het hoorde aan Jan Helman toe, die op 24 september 1661, door Philips IV, tot Baron werd benoemd. Wat in die tijd, via nagaande open brief, (die wij in huidig Nederlands hebben omgezet), aan «den volke» werd mededeeld :

Philips, door Gods Genade van Castiliën,
Ten gevolge van het gunstig verslag aan ons gedaan wegens de persoon van Messire Jan Helman, Ridder, Heer van Muilkerke, Ruisbroek en Willebroek, die zou moeten aan het hoofd zijn van het oude en edele geslacht der Helmans, verwant met verscheidene edele huisgezinnen onzer Nederlanden, als dit van Cordes, Vander Cruyce, Pruyne, Vander Nath, enzovoort, en aan dit van Invra, hetwelk in Italië zou roemrijk zijn ;

Ingezien ook dat om de diensten door zijn voorzaten bewezen, wij hem zouden toegewezen hebben een «Majoraet» in onze voorzegde Nederlanden aan te wijzen (te kiezen) ; en dat dezelfde Jan Helman hun opvolger is in het besturen van geheel hun huisgezin ; dat hij in

echt is getreden met juffrouw Vander Werve, uit een edel en luisterlijk geslacht gesproten, en dat vier zijner zusters zich ook verbonden hebben met edele personen de titel van ridders voerende;

Daarenboven omdat hij, uit genegenheid voor de Rooms Katholieke en Apostolische Godsdienst en voor onze Dienst, al zijn goederen uit de Verenigde Provinciën teruggebracht heeft, op de bodem die onder ons gebied gelegen is, om daar standvastig te verblijven en dienst te bewijzen;

Daarom overwegende deze bovenstaande beweegredenen, en ingezien deze, zijn edele afkomst enzovoort, tengevolge van onze zekere onderrichting enzovoort, hebben wij genaamd en verklaard gelijk wij door deze brief benoemen en verklaren

ALS BARON DE BOVENGEMELDE JAN HELMAN — en zijn Land en Heerlijkheid van Willebroek hebben wij tot Baronnie verheven, zoals wij haar door deze brief de naam, waardigheid en voorrechten schenken; aan dewelke wij de Heerlijkheid van Ruisbroek verenigd en ingelijfd hebben enzovoort.

Gegeven in onze Stad Madrid, Koninkrijk Castiliën,

de 21e der 9e maand van het jaar onzes heren 1661 en van onze regering het 41e.

Getekend : Philip.

Tot daar dit stukje lokale geschiedenis, dat later een spijtig vervolg kreeg, vermits het prachtige, als «de Baronnie» genoemde kasteel, dat men in 1661, begon te bouwen, tijdens de Omwenteling van 1788 helemaal werd verwoest.

Tien jaar later werden de stenen restanten haast allemaal met de grond gelijk gemaakt. Er werd een straat door de hof getrokken en er kwamen huizen.

De fraaie poort, die zich vroeger achteraan in het domein, langs de vaartzijde bevond, werd later naar het Landgoed Colomma te Mechelen overgebracht, waar ze «van haere toebehorenselen berooft», de bevalligheid mist die ze hier vroeger had.

Karel De Decker

't Vaartland

HEEMKUNDIG BEKNOPT BEKEKEN

FUSIES WORDEN EEN FEIT. — De provincie Antwerpen, die voor de fusie 144 gemeenten telde, telt er sinds 1 januari 1977 slechts 70. Daarvan ontstonden er 36 door samenvoeging, waarvan 24 door gewone samenvoeging en 12 door samenvoeging met grenskorrekties. In de provincie Antwerpen ontsnapten 34 gemeenten aan de fusie (het hoogste aantal van alle provincies) al ondergingen 25 gemeenten daarvan grenswijzigingen, terwijl er 8 ongewijzigd bleven. Het arrondissement Mechelen bestaat nu uit 13 gemeenten, in plaats van 39 voor de fusie. Deze 13 laten zich Berlaar, Bonheiden, Bornem, Duffel, Heist-op-den-Berg, Lier, Mechelen, Nijlen, Putte, Puurs, Sint-Amands, Sint-Katelijne-Waver en Willebroek noemen. De fusiegemeente Willebroek (die bestaat uit Blaasveld, Heindonk en Tisselt, en delen van Breendonk en Ruisbroek), heeft 27 gemeenteraadsleden, waaronder 6 schepenen en wordt door een BSP-PVV-VU-koalitie gestuurd.

HET WILLEBROEKSE WAPENSCHILD. — Het zeer fraaie wapenschild met de drie leeuwen, dat als zijnde «...in zilver een zwarte schuinbalk beladen met drie afgedrukte gouden leeuwenkoppen, met rood getongd», werd 124 jaar geleden bij K.B. van 30 juni 1853 officieel erkend. Het werd destijds, in 1661, door Jan Helman gebruikt. De Willebroekse gemeenteraad

vroeg in januari jl. machtiging om dit omschreven wapen in de nieuwe gemeente te mogen voeren.

FILMOPNAMEN TE WILLEBROEK. — Op zaterdag 5 februari waren er heel wat streekgenoten op de beeldbuis van de Vlaamse Televisie te zien. Onder het motto «De plaats van de fabriek in ons leven» werden er zowel in Willebroek als in Ruisbroek filmopnamen gemaakt en vraaggesprekken gevoerd. De spits van dit TV-programma werd afgebeten door Karel De Decker, terwijl burgemeester Jan Van Winghe van Willebroek vooral de nadruk legde op het milieubeheer in zijn gemeente. Na deze uiteenzetting, die onder de titel «Morgen wordt het beter» geprogrammeerd werd, trad Hugo Lejon, de dynamische sekretaris van de vzw. Natuurpark Het Broek opvallend sterk naar voor in een paneelgesprek.

KAREL DE DECKER BIJ NEDERLANDSE UITGEVER TE GAST. — Karel De Decker werd door de Europese Bibliotheek te Zaltbommel in Nederland ontvangen, naar aanleiding van het feit dat «Willebroek in oude prentkaarten» bij de vijf beste boeken behoorde, die er in deze serie, in 1976, zowel in Vlaanderen als in Nederland werden uitgegeven. Op 9 februari 1977 verscheen «Kent U ze nog... de Willebroekenaars»

en op 1 april 1977 vervulde «Nieuw Willebroek in oude prentkaarten» Karel De Decker's «Willebroek in Triplo».

● **CARNAVAL TE TISSELT.** — Tijdens de show- en dansavond, ingericht door de Kon. Fanfare Concordia uit Tisselt, werd de Tisseltse Prins Carnaval verkozen. Er werden 572 stemmen uitgebracht, waarvan er 339 naar Leo Meysmans (de nieuwe Prins Leo I), 129 naar Dirk Van Riet en 92 naar Ernest Robeyns gingen.

Cliché «Het Volk».

WILLY CARLEER PRINS CARNAVAL TE WILLEBROEK. — Willy Carleer werd, met 1.239 stemmen, de allereerste Prins Carnaval van de nieuwe gemeente Willebroek. Zijn naaste concurrent Jozef Van Ingelgem uit Blaasveld haalde 653 stemmen, Pol Emmerechts 551 en Bère Thys 439 stemmen. Bij de kleintjes wist Marc «de lekkerbek» Vermeeren het tot Mini-Prins Carnaval en Brigit Sleebus het tot Mini-Prinses Carnaval te schoppen.

● **GREET DE CLERCQ LAUREAAT IN WEDSTRIJD POTTENBAKKERSKUNST.** — In een wedstrijd georganiseerd door de Lions Club van Boom, heeft Greta De Clercq uit Willebroek, met een serie «stenen creaties» een eerste prijs weten te halen. Allezins een goeie start voor deze 25-jarige artieste.

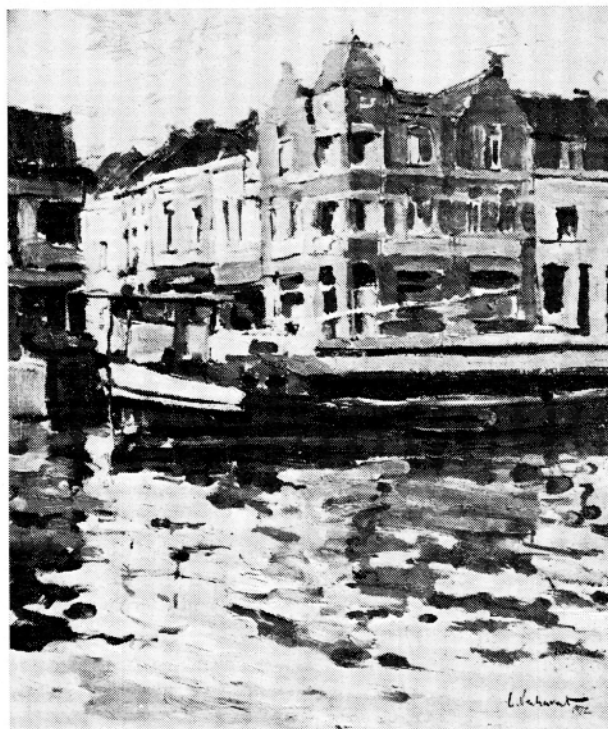
● **WILLEBROEK 1976 IN KLANK EN BEELD.** — Op vrijdag 25 februari 1977 organiseerde vzw De

Zolder haar laatste showprogramma omtrent het oude Willebroek, met een vragenspel, vraaggesprekken en een zaalkwis. De Willebroekse Zwemclub werd eindelijk, na vier jaar de goede boot te hebben gemist, verdienstelijk winnaar.

● **LUCIEN VERHAVERT LAUREAAT in «DE LA HAYE»-PRIJS VOOR SCHILDERKUNST.** — Lucien Verhavert uit Willebroek heeft in dit Rubensjaar 1977, zijn grote prijs (voor schilderkunst) weten te winnen! In de door de Stichting «Raymond de la Haye» uit Lier georganiseerde Wedstrijd voor Figuratieve Schilderkunst, werd hij tot 1e laureaat en winnaar uitgeroepen, met een portret van een «jong meisje».

Lucien Verhavert werd geboren te Willebroek (1925). Na een eerste vorming aan de academie te Boom, bij beeldhouwer-schilder Vercruyse, kwam hij kort na de oorlog in de Mechelse academie, bij Blaes en Reusens terecht. In 1948 behaalde hij aan de academie een eerste prijs

in portretschilderen en verwierf hij de staatsmedaille. Regelmatig schilderde hij zich in de aktualiteit als vaste blikvanger op de jaarlijkse groepstentoonstellingen die door de Lucasgilde van Mechelen georganiseerd worden. De eigen identiteit van zijn Vaartland en van de Rupelstreek boden hem de sfeer, die zijn inspiratie

Lucien Verhavert is ergens in zijn werk zeer heemverbonden. Dat blijkt o.m. uit bijgaand schilderij, dat ons een zicht geeft op de herberg «Het Gulden Vlies» te Willebroek.

prikkelde om de liefde voor zijn omgeving krachtig in de verf te zetten.

In zijn atelier in de IJzerenwegstraat 34 te Willebroek ontstaan enkel schaarse stillezens en bloemstukken, want Verhavert behoort nog tot het ras van schilders dat met voorliefde de schildersezal opstelt in de vrije natuur. Zelfs herfst en winterweer kunnen hem niet thuis houden, wanneer de drang tot schilderen hem te pakken heeft.

Steunend op een sterk-akademische ruggegraat, schept hij ontroering met een poëtische en impressionistische inbreng. Vooral als portretschilder lukt hij erin met rechtstreekse eenvoud het personage een ziel en een gemoedsrust te geven, die iedereen aanspreekt. Men wordt onmiddellijk geassocieerd en ingewijd in de gedachten en de gevoelens van de persoon, die hij ons met rake toetsen voorstelt. De grote bescheidenheid van Verhavert grendelt hem

evenwel af van het grote publiek. Pas in juli 1962 trad hij voor het eerst naar buiten met een individuele tentoonstelling te Hekelgem en slechts in oktober 1974 noteerde men zijn tweede tentoonstelling te Willebroek.

Dat juist Lucien Verhavert in 1977 te Lier de wedstrijd voor figuratieve schilderkunst en de prijs «Raymond de la Haye 1977» wint, is zeker een bevestiging van zijn talenten en een bekroning van zijn vakmanschap.

● LOUIS SCHURMANS RIDDER IN DE ROERSTOK.

— Omwille van de gedane inspanningen tegenover het bier en aanverwanten, worden door de Gilde van de Roerstok, jaarlijks drie personen gelauwerd. Deze hoge onderscheiding viel dit jaar Louis Schurmans te beurt. Voor wie het nog niet weet : Louis Schurmans is Conservator van het Willebroeks Brouwerijmuseum en sekretaris van de Heemkundige Kring van het Vaartland.

● WILLEBROEKSE CARNAVALSTOET 1977.

— De Carnavalstoet, die op zondag 27 maart 1977 door de Willebroekse straten trok, was qua inhoud en samenstelling van het betere gehalte, ook al was de regenmaker als spelbreker van de partij geweest.

● DE BRES WEER OPEN.

— Op zondag 3 april 1977 werd het Ruisbroekse «rampmuseum» De Bres heropend. In zijn openingstoespraak legde vrederechter R. Cools uit Willebroek de nadruk op de solidariteit waaraan «De Bres» herinnert. «Deze overstromingen, aldus de vrederechter, betekenden voor de slachtoffers veel meer dan een verlies van inboedel en huisraad. Het was een vernietigen, voorgoed, van een waarde die niet wordt opgenomen in grafieken of kostenberekeningen, maar onmisbaar blijft voor het leven van de mens. Want door deze overstromingen zijn zij niet alleen een gedeelte van hun woning, hun huisraad kwijt ; zij zijn de wortels kwijt waaruit zij groeiden, geslacht na geslacht, en waaruit zij onbewust hun dagelijks klein geluk haalden. Jaren geleden hebben zij met het huis, waarin zij wonen, het evenwicht gevonden van langzaam verworven tradities en gewoonten, van een geestelijke en stoffelijke levensstijl, die onvatbaar aanwezig was in de lijnen van hun huis, van hun huisraad. De vernieuwing van dit verloren gegane betekende de roof van dit evenwicht. Zij kregen nieuwe meubels, nieuwe huisraad, een nieuwe omgeving, maar zij verloren hun voedingsbodem, en die kan niet vervangen worden, eenvoudigweg omdat daar jaren en generaties voor nodig zijn».

Karel De Decker.

DE BELEVENISSEN VAN SOOIKE VAN 'T SMEDTJE

Frans De Smedt werd op 3 mei 1868 te Blaasveld geboren. Hij overleed er op 14 november 1948. Hij was nagenoeg 1,70 m groot en hercules gebouwd. Hij was opvliegend van karakter maar haast even rap bedaard. Hij was zeer aangenaam in de omgang, al liet hij zich meer dan eens door zijn vrienden in het ootje nemen. Frans De Smedt was een meester-schilder, een kunstenaar in zijn vak. Hij werkte met gasten en hij werd door hen op de handen gedragen.

Frans De Smedt is een volkse figuur geweest, waarover tal van verhalen de ronde doen. Het lijkt ons uit folkloristisch standpunt zelfs zinvol, om enkele anekdoten uit zijn leven, voor later te bewaren, via nagaand verhaal dat ons door meester De Wit werd medegedeeld.

De Redactie.

DE DIERENTEMMER

Sooike was in Blaasveld als dieren-temmer gekend ! Tijdens de Vlaamse Kermis in het park van het kasteel Lefebvre, had hij een tent met wilde dieren, 't is te zeggen : als dieren verklede mannen, onder zijn beheer. Sooike zelf, was als een echte dieren-temmer gekleed. De wilde dieren moesten hem zogezegd aanvallen en zijn bevelen niet of na veel moeite ten uitvoer brengen. Maar wanneer ze niet rap genoeg waren, sloeg hij zo duchtig op hun vellen, dat er na drie vertoningen meer dan de helft van de dieren afwezig bleven. Sooike diende nadien noodgedwongen de pijnlijke kastijdingen achterwege te laten en deze door bedreigingen en harde bevelen te vervangen, zodat het toch mogelijk werd de andere vertoningen succesvol verder te zetten.

DE DUIVEL

Jaarlijks was er in de Rubenszaal een toneelavond. Dan moest Sooike voor duivel spelen. Boven de «scène» werd er een verhoog getimmerd waarin zich een val bevond. Sooike en zijn twee helpers zaten op dit verhoog. Als hij moest optreden, dienden die helpers hem met een zeel doorheen de val naar beneden laten zakken. Maar o wee ! Die mannen lieten het zeel, waaraan Sooike te bengelen hing, te vroeg los en de duivel donderde met een zware bons op de planken. Gelukkig had de duivel zich enkel maar wat bezeerd, maar toch zoveel dat hij in volle gramschap allen die op de planken stonden, begon af te rammen. In paniek vluchten ze zo haast mogelijk langs alle kanten weg. Het publiek gaf de duivel langdurig applaus. Ze meenden dat hij zijn rol perfect had gespeeld !

AUTO ONGEVAL

In Willebroek heeft zijn leven eens aan een zijden draad gehangen. Hij stak de straat over, zonder links of rechts te kijken. Een auto schepte hem midden de straat op en hij kwam op de voorruit terecht. De chauffeur stopte, kwam uit zijn auto, maar Sooike was al van zijn verhoog gewipt. De chauffeur was zeer verbaasd en blij dat zijn slachtoffer geen letsel had.

— Ik ben van caoutchouc, zegde Sooike. Maar a propos, ge zijt ne flinke chauffeur, zulle ! Zoiets kunnen ze niet allemaal. Bedankt en tot een volgende keer !

SIGARENHANDEL

Een van zijn grootste avonturen heeft Sooike te Heffen beleefd. Hij had het schilderwerk van de kerk aangenomen en ging meer dan eens het werk controleren. Pastoor Goossens ging dan gewoonlijk mee kijken. Maar Sooike was niet alleen schilder en vleeskeurder, hij verkocht ook sigaren. Pastoor Goossens vroeg hem eens een kaske sigaren, van het merk «Blauwvoet» mede te brengen. Op een namiddag komt hij bij E. De Backer en natuurlijk trof hij daar «meneer Anatole» aan. «Wel jongen, waarheen ?» vroeg deze. «Een kaske sigaren naar de pastoor van Heffen brengen», zei Sooike. «Ja maar, gij hebt niks bij» ! — «O, die hangen aan mijn fiets, en die staat buiten». — «Ach zo !». En de schelm had onmiddellijk een plan bedacht om zijn kameraad een peer te stoven. Hij ging naar de koer, nam het kaske van de fiets en verving het door een kistje dat gevuld was, met witte bloem. Dit alles had maar enkele minuten geduurd. Toen werd aan Sooike gevraagd hoeveel tijd hij nodig

had om naar Heffen te rijden en terug te zijn. «Op een half uur doe ik dat !» zegde de schilder. Dit werd aangenomen en meneer Anatole Lefebvre zou een fles gerstenbier betalen in geval de sigarenmarchand binnen de gestelde tijd terug zou zijn. De uurplaat werd bekeken en er werd nota genomen. Sooike vertrok en kwam al zwendend te Heffen toe. Hij rukte de bel bijna stuk en liep tot aan de deur van de pastorie. De pastoor had de deur al geopend want hij meende dat er een ongeluk gebeurd was. «Hier, meneer pastoor, de sigaren ! de sigaren !» en Sooike wilde al weglopen. «Hé, zo niet, we gaan eerst uw waar eens bekijken !». — «Goed, maar rap zulle ! Ik moet op tijd terug zijn ! Het gaat om een wedding !». Met een pennemes sneed Sooi het koordje over, rukte het papier van het kistje, opende de doos en zag... de witte bloem !!!

Met een hevigen vuistslag sloeg hij die stuk, en pastoor zowel als Sooike zaten van kop tot teen vol witte bloem ! Enkele straffe schietgebeden volgden en als een razende liep Sooike weg. Een kwezel zou zeker enkele keren «Geloofd zij Jezus Christus» gepreveld hebben, indien zij bij dit schouwspel betrokken waren geweest. Als een Eddy Merckx vloog Sooike naar Blaasveld, stooft de herberg binnen en riep : Karlien, Karlien ! Een mes ! Een mes ! Hij moet dood ! Dood !». Maar de dader had veiligheidshalve de plaat gepoetst.

Na enkele minuten werd de schilder al meer bedaard en Karlien, de bazin, beloofde hem dat ze samen ook meneer Anatole eens zouden foppen. En zo werd dit voorval weeral vergeten. De fles gersten heeft hij niet willen drinken, maar hij pakte wel enkele pinten om het verloren zweetwater te recupereren...

Jan De Wit

ARCHIVARIA

GROOT-WILLEBROEK IN 1824 !

Patrimonieel Goed te koop. — Den Notaris F.J. De Cocq, binnen Mechelen resideërende, zal publiekelyk, met winst van palmslag en verdienen, op de hier-onder bestemde dagen en uere, tenhuysse en herberge genaemd **den Dendermondschen Wagen**, bewoond door sieur VAN DEN RYN, binnen de gemeynthe van Groot-Willebroeck, verkoopen het volgende patrimonieel Goed, bestaende in : **Eersten koop.** Eene steene HUYSING, zynde eene Herberge, genaemd **den Zalm**, hebbende eenen ruymen Vloer, groote benede-Kamer, Keuken, Kelder-Kamer, twee Kelders, eenen Zolder, en voordere gronde en toebehoorten, gestaen op het Kleyn-Willebroeck, regnotende den steenweg ofte straete ter 1er, het huys van Petrus Van Boom ter 2re, den hof van Adrianus Flos ter 3re, en den volgende koop ter 4re zyde. Tegenwoordiglyk bewoond door de weduwe De Heldt, à rato van 55 guldens 71 centen nieuw nederlands geld s'jaers.

Tweeden koop. Een steenen HUYS, bestaende in benede-Kamer, Keuken, Zolder, Agterhuys, gronde en toebehoorten, gestaen op het voors. Kleyn-Willebroeck, regnotende de straete ter 1re, den voorgaenden koop ter 2re, en Adrianus Flos ter 3re en 4re zyde. Tegenwoordiglyk bewoond door N. Van den Poel, à rato van 25 guldens 71 centen nieuw nederl. geld s'jaers. De voors. Goederen zullen verkogt worden voor vry, zuiver en onbelast van hypothecaire belemmeringen. De zittingen om te doen de preparatoire verkooping en als wanneer men absoluut zal geven den palmslag, is bestemd op Donderdag 9 September 1824, telkens om 2 ueren naer middag, in de voors. Herberge **den Dendermondschen Wagen**, binnen de gemeynthe van Groot-Willebroeck. De conditien en titels van eygendom berusten ten kantoore van den voorschreve Notaris F.J. De Cocq, in de Augustyne-straete, wyk D, n° 194 te Mechelen.

K.D.D. (G.A. Willebroek)

«REKLAMASENS» VAN EEN LIJKVOERDER

Brief aan de Gemeentesekretaris van Willebroek (22 januari 1914) : Ik heb hier verschillende reklamasens in te dienen over een van ons mannen en wel over A.V., welke ik dikwijls genoeg verwittigd heb over zijne fouten. Als wanneer wij met een lijk naar het kerkhof gingen, deed hij onderwegens altijd zijne kommissie, op dezelfde plaats, en waarmede het volk altijd lachtte.

K.D.D. (G.A. Willebroek)

DE STEENOVENS VAN BOOM

Schrijven van de burgemeester van Willebroek, aan de Kommissaris van het arrondissement Mechelen : Mijnheer de Kommissaris, Wij hebben het voorwerp van een «beklagschrift» van enkele inwoners van Heindonk en Willebroek, dat wij U heden terugzenden, onderzocht en daarvan de gegrondheid bestatigd. Het zijn de steenovens van Boom niet alleen die de vruchten en boomgewassen aan de overzijde beschadigen. Het zijn de steenovens zonder hoge schouwen wier dampen de rampen veroorzaken. De plaag is er algemeen en de slachtoffers weten niet juist aan welke oven van welke fabrikant zij de schade moeten toewijten. Wij denken dat het aan de Bestendige Deputatie ligt, om deze hakelige toestand op te klaren. Willebroek, 9 juli 1869.

K.D.D. (G.A. Willebroek)

Archeologische Werkgroep

De Heemkundige Kring van het Vaartland zou graag willen overgaan tot de oprichting van een archeologische werkgroep, waarvoor wij ondermeer op uw medewerking rekenen.

Wij zoeken enkele universitair en vakmensen, die samen met de gewone amateurs het groot historisch verleden van het Vaartland zouden willen bestuderen. Dit kan gebeuren, hetzij door aan archiefonderzoek, hetzij door opgravingen te doen. Een mogelijk werkplan ligt reeds ter inzage.

Enkele zeer interessante plaatsen om aan archeologisch bodemonderzoek te doen, zullen de noodzaak van deze werkgroep illustreren :

Heffen : Hooyendonck (voorhistorie)

Heindonk : Voormalig Augustinessenklooster
(middeleeuwen)

Hombeek : Leliëndal (middeleeuwen)

Leest : Steynenmolenhoeve (romeins)

Willebroek : Voormalig Karmelietessenklooster in de Nonnenvijverstraat en de Kloosterstraat, alsmede het kasteel van Jan Helman (middeleeuwen).

In Klein Brabant deed men al aan opgravingen, die mooie resultaten leverden, zoals te Puurs, nabij de Echelpoelhoeve en op het domein Coolhem (Kalfort). In dit laatste vond men de grondvesten van de kerk en de gebouwen, waar vroeger de paters van de Sint-Bernardusabdij van Bornem tijdens de 16e eeuw verbleven.

Belangstellenden gelieven zich schriftelijk te wenden tot de

Heemkundige Kring van het Vaartland
Stationsstraat 3
2660 Willebroek.

Redaktie 't Vaartland :

Stephan DE COCK, Karel DE DECKER, Frans
EMMERECHTS en Louis SCHURMANS.

Eindredaktie :

Karel DE DECKER.

BOUWERS - HERBOUWERS

Op vloeren leeft men.
Zóveel hygiënischer zijn marmervloeren.
Daarom : eis kwaliteitszekerheid !

STANDING DOOR KWALITEIT !

RODAL
P.V.B.A.

**VLOERENFABRIEK
VAN NOORD-WEST-BRABANT**

**MEISELAAN 52
2921 NIEUWENRODE
TEL. (015) 71 13 59 en 71 14 37**

met haar 4 afdelingen :

- VLOEREN
- FAIENCE
- CEMENTDALLEN 30/30
- SILEX WASBETON

Vraag steeds RODAL-materialen aan
handelaar en vloerder van uw streek.

VOOR AL UW VERZEKERINGEN

WEND U TOT

A. DE BONDT

**BROEKSTRAAT 70
2662 BLAASVELD**

RESTAURANT ESPERO

**AUG. VAN LANDEGHEMSTRAAT 67
2660 WILLEBROEK
TEL. (031) 86 85 10**

Specialiteit :
PEPERSTEAK — MOSSELEN

VERZEKERINGEN

Staf Somers

HOOFDBUREAU :

CLEMENSHOEK 16 - 2638 REET - TEL. (031) 88 20 31

SPECIAAL BUREAU VOOR AUTOVERZEKERINGEN :

ANTWERPSESTRAAT 258 - 2650 BOOM - TEL. (031) 88 40 48

Laat elke maand uw inkomen meer renderen :

Systematisch Sparen op het KB-Spaarspoor

Hebt U al eens nagerekend hoeveel er maandelijks op uw zichtrekening blijft slapen ?

Breng vandaag een bezoek aan uw KB-kantoor en geef opdracht om voortaan elke maand het bedrag dat U bepaalt over te schrijven van uw zichtrekening op uw depositoboekje. Daar brengt uw geld een fikse rente op.

De interesten van uw depositoboekje zijn vrij van belasting tot 15.000 frank per jaar. Bovendien geeft Systematisch Sparen U de mogelijkheid tot woningkrediet tegen gunstvoorwaarden.

Op het KB-Spaarspoor staan vele wegen voor U open.

Termijnrekeningen, kasbons, multibons... Kom eens praten over het KB-Spaarspoor. De KB-mensen nemen graag de tijd om U alle mogelijkheden haarfijn uit te leggen.

KREDIETBANK

Wij nemen graag de tijd voor U.

Het Willebroeks Brouwerijmuseum

ZEER APPARTE SFEER

ALLE DRANKEN

OPEN :

de eerste en de laatste zondag
van de maand JUNI
van 15 tot 20 uur.

Per groep op afspraak

tel. (031) 86 60 56

ST-THERESIACOLLEGE

Veldstraat 11

2920 KAPELLE-OP-DEN-BOS

Tel. (015) 71 11 94 en 71 13 80

- **Basisschool :** 5e en 6e leerjaar

- **Oude humaniora :** Latijn-Grieks
Latijn-Wiskunde

- **Nieuwe humaniora :** Moderne
Economische
Wetenschappelijke A

Externaat

Half-internaat

Voor een mooie ingerichte keuken

VRAAG EENS PRIJS AAN

ILWA-keukens

- **alle combinatiemogelijkheden**
- **perfekte afwerking**
- **gratis prijsopgave**
- **verdelers over gans België**

SCHOOLSTRAAT 9

TEL. (031) 86 60 25

R u i s b r o e k - S a u v e g a r d e